

Выданне Шведскага Інстытута

Internet: <http://poetry.nsys.by>

Пераклады з беларускай мовы: Кайса Ліндстэн.

Пераклады са шведскай: Рыгор Барадулін, Алесь Разанаў (*Кенэт Клемэц*).

Svenskt-Vitryskt kulturmöte

Шведская і беларуская паэзія. 4+4+4. Сустрэча паэтаў у Мінску. Люты 1999.

Чем больше я читаю белорусскую поэзию, которую теперь переводят на шведский, тем отраднее мне, что проводятся эти дни – Дни шведской и белорусской литературы в Минске. Ведь белорусская литература так напоминает шведскую, она чем-то сродни раннему шведскому поэтическому модернизму. Я сразу слышу, как много здесь знакомых нот, как много тем для дискуссии!

Увлечение темой природы – вот что отличает всех белорусских поэтов, участников этой встречи, за исключением, может быть, Ирины Турович, которая следует иной модернистской традиции, так же богато представленной в Швеции: это – абсурдизм и сюрреализм с женскими чертами.

Однако вернемся к природе. Она предстает перед нами как одна большая метафора одиночества, счастья и любви в образе, столь понятном скандинавам. Временами она принимает сугубо метафизические формы и становится обоснованием и доказательством существования непостижимого внутри нас самих, свидетельствуя, что в нас существует что-то непосильное и неподвластное нашему пониманию, и потому оставляет за собой право созерцать и наблюдать нас, точно так же, как сама природа созерцает поэта в произведении шведского стихотворца Гуннара Экелефа или, как пишет белорусский поэт Алесь Рязанов:

*I толькі імчыць кудысьці месяца сіні
Човен, а ў ім сядзяць сінія людзі.*

Хочу воспользоваться предоставленным случаем и поблагодарить организаторов этой встречи, в первую очередь, Эльсу Хостад, Кристофера Леандоера и Карлоса Шермана, Шведский институт за финансовую поддержку, а также всех переводчиков, без чьего труда мы не смогли бы провести эту встречу.

*Юхан Эберг,
советник по культуре Посольства Швеции в Москве.*

Ju mer jag läser av den vitryska poesi som nu översätts till svenska, desto gladare blir jag över att dessa svensk-vitryska litteraturdagar i Minsk genomförs. Här finns ju så mycket som påminner om svensk litteratur, om en något äldre svensk poetisk modernism. Här finns, förstår jag omedelbart, många ekon att lyssna till, många ämnen att diskutera!

Det gäller framför allt intresset för naturen hos samtliga de vitryska poeter som deltar i mötet – ja möjligen med undantag för Irina Turovitj, som följer en annan modernistisk riktning, också den rikt företrädd i Sverige: en absurdism och surrealism med kvinnliga förtecken.

Men, tillbaka till naturen. Den framstår som den stora gemensamma referensen och metaforen för ensamheten, lyckan och kärleken på ett sätt som många skandinaver omedelbart känner igen. Stundtals antar den rent metafysiska dimensioner och blir en utläggning och bekräftelse på det obegripliga inom oss själva, det inom oss själva som är större och mäktigare än vi själva kan förstå, och som därför också tar sig rätten att se och betrakta oss, så som landskapet i den svenske poeten Gunnar Ekelöfs dikter betraktar poeten, eller, som den vitryske poeten Ales Razanau skriver:

*Och bara månens mörkblå eka ilar
Någonstans, och i den sitter mörkblå människor.*

Jag vill passa på att tacka organisatörerna av detta möte, främst Elsa Håstad, Kristoffer Leandroer och Carlos Sherman, samt Svenska Institutet som bidragit med finansiering, liksom alla de översättare, utan vars slit det inte hade varit möjligt att genomföra det här mötet.

*Johan Öberg
Kulturråd, Sveriges ambassad Moskva*

**Агнета Плеель
Силла Науман
Кенэт Клемэц
Крыстафер Леандоэр**

4 + 4 + 4

**Agneta Pleijel
Cilla Naumann
Kennet Klemets
Kristoffer Leandoer**

Агнета Плейел

родилась в 1940 г.
в Стокгольме.

Со своими пьесами,
сценариями для кино и
статьями она очень
влияла на культурную
дискуссию последних
трех десятилетий.

После ее поэтического
дебюта в 1981

(«Ангелы, карлики») ее
романы – «Кто

наблюдает ветер»,

«Собачья звезда»,

«Фунги», «Зима в

Стокгольме» – нашли

признание у широкой

публики и выиграли

премии.

Плейел была в 1988-90

председателем

шведского ПЕН-клуба.

Foto: Cato Lein

Agneta Pleijel

är född 1940 i Stockholm och har med sina pjäser, filmmanus och artiklar färgat de senaste tre decenniernas svenska kultur- och debattklimat. Efter poesidebuten 1981 med *Änglar, dvärgar* har en serie romaner – *Vindspejare*, *Hundstjärnan*, *Fungi*, *En vinter i Stockholm* – nått stor publik och vunnit flera litterära priser. Pleijel var 1988-1990 ordförande för svenska PEN-klubben.

Хто назірае вецер

Пераклад Рыгора Барадуліна

Авель. Жыццё ягонае пазбаўлена стрыжня. Непрыкаянасць і раздвоенасць, пачатыя й неўвасобленыя праекты, ліхаманкавыя планы, якія ні да чаго не вялі. І нарэшце самота, падобная да дрыжкаў у сплёку. І пры гэтым неадступнае ўсведамленне таго, што ён адмовіўся ад адзінага, чаго яму хацелася.

Праклятыя грошы! Маці піша, што бацька, нямтур, вырашыў залезці ў даўгі, каб сын мог вярнуцца дамоў. Авелю ўсяго дваццаць чатыры гады, самае большае дваццаць пяць, яшчэ не позна вярнуцца й пачаць усё знава.

Авель адмаўляецца. Ён ведае: бацькі ўвесь час маюць патрэбу ў грашах. Трэба выхітрыцца й самому наскрэбсці гэтых грошай. Пад час рэдкіх паездак на ўзбярэжжа яму ў галаву прыходзяць розныя ідэі. Ён абдумвае праекты, якія льга было б рэалізаваць. Таму што справы з кавай ідуць кепска. Яванская кава знішчаецца незразумелай заразай, што губіць карані расцінаў.

Неяк сустрэўся яму датчанін і распавёў пра мажлівасць здабываць на Суматры фасфаты... Двое немцаў і адзін галандзец мрояць абрабляць какосавыя пальмы на выспе Сент-Барб у Індыйскім акіяне...

Какосы! Гэта Авелю па душы! Калі ён вяртаецца на кафеіную плантацыю, план у яго ўжо гатовы. Ён носіцца са сваімі праектамі, быццам яны ўжо ўвасабляюцца ў жыццё. Сент-Барб плавае ў моры, нібыта поўны водыру букет. Какосавыя пальмы цягнуць да небасхілу свае гнуткія постаці. Самота Авеля не палюхае – цяпер, калі поспех не за гарамі. Вялікая важнасць, што на выспе ён будзе адзін! Ён адзіночка па натуре. Лоўля рыбы на спінінг, більярд і жанчыны – усё тое, чым захапляюцца ў Сурабаі ягоны брат ды іншыя мужчыны, Авелю гідзіць. У сваёй самоце ў Ванакое ён мроіць пра самоту на Сент-Барб – хто ведае, можа, мяноўна там ён знойдзе спакой, неабходны для ягоных заняткаў жывапісам?

Гэтыя планы спараджае галеча, імкненне заробіць. Але ад іх даводзіцца адмовіцца, спачатку ад аднаго, потым ад другога – у

яго няма стартавага капіталу, каб здзейсніць любы з праектаў.
Гэта зачараванае кола. Проклятыя грошы!

Авель кіраўнік у Ванакойе, ён садзіць каву, але нават маладыя расцінкі ўжо хворыя й чахнуць на вачох. Бактэрыі не маюць жалю да іх. Яванкі, што працуюць на плантацыі, пяюць. Яны смяюцца з маладога туана. І няправільна садзяць флянцы. Колькі б ён ні тлумачыў ім, як гэта належыць рабіць, нічога не дапамагае.

Усё безнадзейна. Авелю хочацца кагосьці ўдарыць. У яго свярбляць рукі. Адночы ён болей не змог стрымліваць сябе, і вокала яго запанавала цішыня. Ён даў поўху хлопчыку, які працаваў на полі разам з маці. Хлопчык прыкрыў рукой смуглую шчаку й адварнуўся.

Жанчыны знатоўпіліся вакол, яны маўчаць, але Авель ловіць іхныя чорныя й варажнечыя позіркi. Ніхто нічога не кажа. Жанчыны цярэбляць краі свайго адзення. Авелю сорамна, ён не ўмее кіраваць людзьмі. Туан не мусіць сароміцца, калі нават каго й стукнуў. Ды Авелю сорамна.

Ён садзіцца перад імі на кукішкі, паварочвае рукі далонямі ўгору й просіць прабачэння. Ён, іхны белы туан! Такое з ім упершыню. Яны нерухома стаяць перад ім. І неўзабаве зноў вяртаюцца да працы. Плечы іхныя блішчаць ад кропелькаў поту. Сонца без літасці. Як змовіўшыся маўчаць і садзяць расціны ў зямлю.

І ўжо жанчыны, як звычайна, смяюцца, балбочуць і пяюць. Яны й забыліся на здарэнне.

Усё матэрыяльнае, што валодае цяжарам, мігаціць ад спёкі. Паветра вакол жанчын быццам трымціць. Авель стаіць пад адным з ценістых дрэваў, што акаляюць плантацыю. Ад спёкі кругамі йдзе галава. Перад вачыма танцуюць сілуэты жанчын. Конь пад дрэвам апусціў галаву. Вочы ў яго зацягнуты плёнкаю. Конь паварочвае да гаспадара галаву, але не бачыць яго. І каня адолела дрымота.

Авель прысланіўся да каня й плача.

Пачынаецца дождж. На кароткае імгненне нябёсы расчыніліся й надарылі зямлю вільгаццю. Спаміж дрэвамі нашпаціць аха-

лодны ветрык. Смуглыя жанчыны выпрастаюць спіны. Яны п'юць дождж, закінуўся твары да неба. Дождж сканчаецца, не паспеўшы пачацца. І жанчыны зноўку схіляюцца да зямлі.

Беспатольныя дні й пакутныя ночы. Тубыльцы! Нішто не пакідае след у іхных душах, усё праносіцца міма. Іхныя галасы дападаюць да слыху Авеля, калі ён круіцца з боку на бок пад сеткай ад маскаў, зняможаны думкамі пра грошы. Галасы людзей у цемрачы. Гукі гамеланскае музыкі. Нечаканыя выбухі смеху. Узлятаюць і заміраюць. Жанчыны, ад іх пахне незнаёмымі кветкамі й пернаю плоццю.

Яны нязменна акаляюць яго. Але ён самотны.

Я папрасіла Сі даць мне пачытаць лісты Авеля, якія ён пісаў дамоў з Інданезіі. Сабіраючыся ехаць у Парыж, я патэлефанавала са Стакгольма. Сі ахапіла нерашучасць – я еду й магу згубіць лісты. Ды перамогшы свой страх, яна прыехала з лістамі з Мальмё ў Капенгаген. Я чакала на пероне. Было страшэнна сцюдзёна, мароз пракраўся ў мяне праз падэшвы ботаў. Дзьмуў вецер, ішоў снег, я ўжо вырашыла, што Сі не прыездзе. І тут я ўбачыла яе. Ісці ёй было цяжка, абапіралася на кульбу. У нас было адно некалькі хвілінаў. Лісты ляжалі ў карычневым канверце, перавязаным тоўстым шнурком. Беражы іх. Толькі не згубі!

Гэта былі не арыгіналы, я знайшла ў канверце дваццаць ці дваццаць пяць лістоў, якія яна сама калісьці перапісала. Яны праляжалі ў мяне ў Парыжы амаль месяц, перш чымся я адкрыла канверт. Чаму я гэтак доўга не адважалася прачытаць іх? Мабыць баялася, што чытанне сатрэ ўсе жывыя ўспаміны? Нядаўна я іх прачытала. Парою слёзы засцілалі мне вочы. У тойстай ваўнянай кофце, абкруціўшы шыю шалікам, я хадзіла па халодным пакоі й паўтарала: чалавечае жыццё, чалавечае жыццё!.. Потым я ўжо не паддавалася сентыментальнасці. Бо ўрэшце ўдача ўсміхнулася Авелю. Ён збудаваў свой Элльхольмсвік. І сканаў, пазнаўшы красу.

Але чытаць лісты было балюча. Перапісваючы іх, Сі рабіла свае познаткі. Бо яна ўжо ведала, чым усё скончыцца. Бачыла,

як Авель ашуквае самога сябе, узводзячы свае паветраныя замкі. Бачыла, як ён захапляецца крозамі й фантазіямі. Таму што кожны раз, калі рушылася адно, тут жа ўзнікала іншае. І ён заўсягды загараўся сподзевам. Яна падвяла вынік ягонага жыцця й ягоных няўдачаў, спраецыраваныя на ейнае жыццё. Камментары Сі на палях былі бязлітасныя. «Памылка!» пісала яна там, дзе Авель паведамляў, што цяпер такі яму павінна пашэнціць то ў ролі агента па продажу нямецкіх газавых ліхтароў, то што-небудзь у гэтым плане.

«Наіўна». «Мамчын сыноч!»

Цяпер ужо зусім хутка я змагу купіць піяніна, пісаў ён. «Гэта расцягнец-расцягнулася на пятнаццаць гадоў», суха заўважае Сі. І калі Авель на куццю на Барнео сядзіць у сваёй лодцы з кольтам пры боку, а вакол ва ўсе бакі цягнуцца першародныя лясы, і піша пра сваю ўпэўненасць у тым, што абавязкова знойдзе золата, а там ужо зусім хутка зможа абняць бацькоў, Сі краценька заўважае: «Да іхнай сустрэчы прайшло яшчэ дваццаць два гады».

Золата было апошнім сподзевам заробіць грошы, вярнуцца дамоў і заняцца жывапісам, таму што тады было яшчэ не позна. Потым ужо стала позна. Лісты, напісаныя на рацэ Капуас, што віла петлі ў джунглях, яшчэ поўныя сподзеву. Золата неадменна дасць яму грошы, у якіх ён мае патрэбу. «Але, ён так думаў. Пасля гэтае мітрэнгі ён застаўся жабраком». І паступова, у лістах Авеля, якія сталі зусім рэдкімі, гасла мроя пра вяртанне да жывапісу. Няўжо ўсё гэтак і было?

Авель не хацеў разумець, што Оскар выкарыстоўвае яго, але Сі бачыла гэта й чытала паміж радкамі. Як напісана на палях, гэта пацвердзілі ёй людзі, якія ведалі абодвух братоў. На Барнео Авеля паслаў Оскар. Страціўшы марна гэтулькі гадоў, Авель вінаваціць сябе, што Оскар не атрымаў даходу, на які разлічваў. У тым, што ён сам упустую згубіў гэтыя гады, Авель папракае толькі сябе. Яшчэ доўга пасля таго, як зацікаўленыя ў гэтым прадпрыемстве людзі – Оскар, Бірні ды іншыя, – перасталі яго фінансаваць, Авель адзіночна надрываецца над земле-чарпалкай, спадзяючыся знайсці нарэшце вялікую жылу. Яна павінна быць тут, ягоныя старанні не могуць прапасці дарэмна, ягоныя разлікі, ягоная геалагічная разведка...

Пасля таго як землечарпалка асунулася ў рудыя воды Капуас, нягледзячы на ўсе намаганні Авеля падняць яе практычна голымі рукамі, ён працаваў за грашы ў пасрэдняцкай фірме брата ў Сурабаі. «Оскар сурова абыходзіўся з ім і не даваў прасоўвацца па службе», – піша Сі на палях.

Так, напэўна, і было. Гэта цалкам магчыма.

Але ў лістах пра гэта няма ні слова. Яны дыхаюць любоўю да Оскара й ягонае жонкі Тр'ююс. Авелю здаецца, што ў ёй знайшоў сястру. Ён піша Ганне, што аднойчы ўночы на Барнео яму прыснілася, што ён сядзіць у сонечным пакоі й гуляе з маленькай сястрычкай, той, якая памерла й якую звалі Алісай. Дзівосны сон! І Оскар і Тр'ююс прыслалі яму на Каляды, якія ён святкаваў самотна, цэлую скрынку цыгараў і яблыкаў!

Сі мае рацыю, калі піша, што іхняя маці, Ганна, спрабавала разлучыць братоў. Ганна не хацела, каб Авель працаваў на Оскара. Гэта я зразумела з абуранага ліста, прысланага Авелем з Барнео. Ён пісаў, што Ганна не мусіць сеяць разлад там, дзе пануе братэрская любоў. «Зразумей, старэнькая, гэта такое рэдкае шчасце». Не, у гэтых лістах няма ніводнага папроку ў адрас Оскара. У іх ёсць толкі глыбокае шкадаванне пра згубленае.

Вось што піша Авель Ганне на другі ці трэці год пасля ад'езду з дому: «Цяпер я ведаю, што рашэнне ехаць было памылкай, з-за якой я сам сабе стаў чужы, кожную хвіліну й кожную гадзіну я адчуваю, як ува мне пануе ледзяны холад, я ашукаў, абакраў і забіў самога сябе».

У Парыжы яшчэ зімна. На гандлёвай вуліцы ля сваіх ятак стаяць прадаўцы-арабы, абкруціўшы галовы ваўнянымі шалікамі. Гародніну яны прыкрылі палатнінай. Але й садавіна й гародніна ўсё роўна замярзае. Купленая ў іх бульба ніякая, пры пакаёвай тэмпературы яна робіцца мокрай і мяккай. У жонак арабскіх прадаўцаў шчокі ды ілбы пакрытыя сіняватай татуіроўкай. Я люблю хадзіць па гэтай вуліцы.

Я купляю гародніну, дабаўляю да яе грыбы. Спасярод вуліцы каля сваёй чатырохголкі сядзіць старая. Яна прадае мяту й чабор, звязаныя ў невялічкія пучкі. Я заўсягды купляю ў яе што-небудзь. Яна носіць шэрую баранковую шапку й падобныя да

жанчын Ленінграда ці Масквы. На р'ю Сен-Дэні стаяць прасты-туткі, іхныя твары моцна нафарбаваныя, ногі пасіненлі ад холаду. Па нядзелях яны грэюцца пад час службы ў саборы Сен-Ле.

Маладыя святары, вясёлыя і дабрадушныя, вітаюць нас, стоячы ля ўваходу ў сваіх доўгіх рызах. Яны паціраюць далоні, а парою хлопаюць, каб сагрэцца. Здаецца, нечаканая зіма спыніла час. З гэтакім жа поспехам мы маглі б знаходзіцца і ў мінулым стагоддзі. Я купляю гародніну ў арабаў, а ў французца ў краме Кодэк – сыр і кілбасу. Там на ганку сядзіць малады чалавек, уткнуўшыся ілбом у калені. Ля ягоных ног стаіць пацёртая скураная сумка, ён просіць подаўку.

У гэтую зіму на вуліцах і станцыях метро шмат жабракоў, раней у Парыжы іх гэтулькі не было. Гэта не звычайныя старыя, гэта маладыя людзі са змучанымі тварамі, падобныя да студэнтаў ці служачых. Беспрацоўе набірае сілу.

І надзея гасне.

Авель не прыехаў дамоў, і гэта самае цяжкое, што вычитала я ў лістах, якія мне дала Сі. І тлумачылася гэта тым, што ён не мог сабраць грошай на дарогу.

Раней я гэтага не разумела, але ўсё выявілася так проста, да болю проста. Я не разумела гэтага раней і таму няраз плакала, чытаючы лісты Авеля.

Оскар стаяў на каленьках перад ложкам, ён здумеўся. Гэта было ў жніўні, уночы. Мірыяды мігатлівых зорак, мора выспаў, выспачкаў і праліваў, незнаёмыя шхеры. Ён расазнаў іх на целе дзяўчыны пры святле газавых лямпы.

Тут былі бухты й затокі, вузкія пратокі, нечаканыя вазёры. Тут былі зорныя туманнасці, млечныя шляхі й сонечныя сістэмы. Гэта было казачнае відовішча. Яму рабацініла ў вачох. Оскар узгадаў, якіх намаганняў каштавала ўбачыць зорнае неба Сары, валтузню й супраціўленне, парыўныя рухі й бліск вачэй. І ўсё яму ўдалося перамагчы.

Але ён убачыў гэтую зорную карту, і гэта варта ягоных намаганняў. Ён ніколі не бачыў нічога болей прыгажэйшага. Яму здавалася, што ён глядзіць у бясконцасць. Сара спала. Яна прыкры-

ла твар рукамі, і грудзі ў яе злёгка ўздымаліся. Ён чакаў імгнення, каб спакойна, без перашкодаў разгледзець ейную зорную карту.

Але настала світанне. Святло ўпала на скурыстыя светлыя валасы Сары й запаліла іх чырванаватым бліскам, быццам святло з'явілася з саміх валасоў. І ейныя зоркі пагаслі.

Оскар задзьмуў газавую лямпу.

Ён сеў на крэсла перад сакратэрам Авеля, паклаў галаву на рукі й думаў, што сталася немагчымае. У гэтую хвіліну Сара прачнулася.

І калі ён убачыў ейны твар, а пасля таго сваё голае белае цела, яна ўся сцюцерылася й заплакала.

Яны рассталіся й болей не бачылі адно аднога.

Не, адзін раз яны яшчэ сустрэліся, раннім вечарам, ужо восенню. Сара чакала яго неспадлёк ад Ваенна-марской вучэльні. Яна стаяла пад вулічным ліхатром у паліто й капялюшыку. І калі ён урэшце з'явіўся, худзейшы й бляднейшы, чымся ў апошні раз, ёй давялося прысланіцца да ліхтарнага слупа, таму што сэрца так забілася ў яе ў грудзёх, што яна ледзьве не задыхнулася.

Гэта было ў кастрычніку ці ў лістападзе 1891 года. Сара вырашыла знайсці Оскара, бо сам ён не падаваў пазнакаў жыцця.

На ёй было ваўнянае паліто й маленькі капелюшок на светлай сукрыстай капне валасоў. Яны паехалі на пароме. А потым пайшлі па схілах да Катарынскіх могілкаў. Ствалы дрэваў блішчэлі ад вільгаці. На вершалінах яшчэ трымалася пабурэлае лісце. Ішоў дождж, і паветра было мяккае.

На могілках яны селі на лаву. Вочы ў Оскара згубілі прысутную ім дзёрзкасць. Усё было так дзівакавата й нязвычайна. Сара прыкусіла манжэт паліто й рассмяялася.

Яна не магла ўтрымацца, бо яна так часта смяялася. Оскар таксама ўсіхнуўся. Але позірк ягоны падаўся ёй чужым. Над могілкамі й акаляючымі яго чырвонымі дамамі кружыліся дзве чайкі. Оскар паказаў на адну з магілак – там пакоілася ягоная бабуля.

Сара зарылася тварам у каўнер паліто.

І словы хлынулі з яе, як вадаспад.

Яна так журылася па ім. Яна не разумее, як яны маглі гэтак доўга не бачыцца. Ёй сорамна за тое, што здарылася. Яе катуе сумленне перад Отта й ягонымі бацькамі. Усё гэта вырвалася ў яе на адным дыханні. І ў самым канцы невялікая кадэнцыя пра дзіця, якога яна чакае.

І ўсё, і чайкі пачалі крычаць.

Оскар слухаў Сару, ніяк не рэагуючы на ейныя словы. Але калі яна сказала пра дзіця ды скоса зірнула на яго, ён пабляднеў. Твар у яго зрабіўся шэры. Яны сядзелі моўчкі. Узняўся вецер. Трава была жоўтая й мокрая. Над імі кружылася лісце, і кампанія сарок узняла гвалт ля адной з магілак. За ўвесь дзень сонца так не выглянула ні на хвіліну, і паветра было вільготнае, як бывае пазной восенню.

Маўчанне Оскара раскрыла Сары, што ён яе не кахае. Спачатку ў яе ў сэрцы варухнуўся маленькі каменьчык, але потым гэтае адкрыццё ператварылася ў кінуты ў ваду глыжмень. Яна ўсё зразумела. І яе запоўніла пустэча.

Оскар не мог вымавіць ні слова.

Яны рассталіся на Хорнсгатабаккене, бо калі Сара ўстала й пайшла, ён падаўся за ёй. Моўчкі яны доўга йшлі па горадзе. Нарэшце яна вырашыла паехаць дамоў на трамваі. Оскар стаяў побач і чакаў разам з ёю. Але маўчаў. Толькі адзін раз ён запыніў позірк на ейным твары, і яна ўбачыла, што губы ў яго попельна-шэрыя. Сары зрабілася страшна – ёй заставалася толькі адной рухнуць у прадонне, назоў якому яна не ведала. Яна цярэбіла чорны манжэт. І не мела смеласці болей глядзець яму ў твар. Нарэшце яны пачулі шум трамвая, што блізіўся да іх.

Але калі яна ўжо збіралася падняцца ў трамвай і ён працягнуў руку, каб дапамагчы ёй, ён вымавіў дзіўным тусклым голасам, што ўжо даўно збіраўся паехаць.

Так, паехаць, далёка, у Паўднёвую Амерыку ці ў Індыю.

Але гэта можа сарвацца.

Сара села ў трамвай. І пасля гэтага яны ўжо ніколі не бачыліся.

У канцы лістапада, пад час манеўраў на Уцё Оскар адмовіўся выканаць загад. Гэтаму папярэднічала некалькі спрэчак, у якіх

ён быў заблытаны, яны тычыліся й камандзіраў і таварышаў. Оскарам нельга было кіраваць. У ім таіўся гнеў, які рабіўся сляпым, калі Оскара гладзілі не ў той бок. Насмешлівасць ды іронія не ратавалі яго ў такіх выпадках. З гадамі гнеў абчаўся, Оскар стаў хітрэйшым і вынаходлівейшым. Але ў тую восень яму толькі што стукнула дваццаць адзін год. І ён яшчэ кепска валодаў сабою.

Сара нічога не ведала пра здарэнне на Уцё. Яна сядзела ў сваім пакоі ў доме бацькоў на Каммакаргатан і чакала, што Оскар усё-ткі нагадае пра сябе.

Усю вясну, лета й восень, пакуль яна даведалася пра цяжарнасць, Сара разумела, што так ці іначай будзе пакаранаю за сваё каханне. І няраз спрабавала вырвацца з яго путаў. Бо ўвесь час ведала, што так нельга. Што яна заручоная з Отта. Але ахалодныя пацалункі Отта будзілі ў ёй жарсць, супраціўляцца якой яна не магла.

І вось цяпер Сара кідалася па сваім пакоі, кусала рукі, церабіла каўнерык і не ведала, што рабіць. І кожны раз, калі ейныя думкі тычыліся бацькоў, у вушох у яе пачыналі шумець чорныя хвалі.

Яны нахлыналі магутнымі бурунамі й вар'яцілі яе. Некалькі вечароў яна блукала на восеньскім ветры сярод дрэваў у Ванадыслюндэне і адчувала, як іхныя слізкія рукі намагаюцца ўтрымаць яе. Дзіўна, што яна не звар'яцела ў лістападзе.

У Сары быў круглы авал твару й шэра-блакітныя вочы, і замест рыданняў з яе вырываўся смех – жаніх не заўважыў нічога, што з ёй рабілася.

Аднойчы, калі Авель прыйшоў дамоў з мастацкай школы, быў здзіўлены незвычайным відовішчам. Оскар ляжаў на ложку ў іхным пакоі і плакаў. Плакаў несутрымна, схваўшы твар у падушку, і нельга было ад яго дабіцца хоць слова.

Авель падыйшоў да сакратэра, паклаў на месца папку й пенал з алоўкамі. Ад здіву яму аж мову адняло. З такім яму яшчэ не здаралася сутыкацца, ён не мог прыгадаць, каб Оскар калі-небудзь плакаў.

Стаяла пазная восень. На фоне неба галелася апалае дрэва, што расло ў іх пад вакном. Авель сядзеў, ні пра што не думаючы, і чакаў, каб Оскар загаварыў. Оскар быў збянтэжаны. Плечы

ягонья ўздрыгвалі ад рыданняў. Нарэшце ён адарваў твар ад падушкі. Ягонья мокрая шчокі палалі, губы дрыжэлі. Авель не-дарэчна ўталопіўся ў брата. І Оскар растлумачыў, што ўсё скончана. Выгляд ён меў смешны.

Авель разгубіўся. Ён па-ранейшаму сядзеў на сваім мейсцы. Нарэшце нагруўся і паклаў руку на плячо брату. Авель не помніў, каб калі-небудзь брат рабіў штосьці падобнае. Скура Оскара апякла яго праз тканіну кашулі, быццам у Оскара была тэмпература. Авелю здавалася, што ўсё адбываецца не з ім, аднак ён міжволі запытаўся ў Оскара, што сталася. Оскар ківаў галавой.

І паведаміў, што яго выключылі з Ваенна-марской вучэльні. Авель расхататаўся. Бо Оскар трываць не мог гэтае вучэльні – там у слухачоў у вачох ужо блішчэлі залатыя пазументы.

Адно позна ўначы й толькі пасля таго, як Авель абяцаў не выдаваць яго, Оскар распавёў яму пра Сару. У Авеля перасохла ў роце, быццам ён праглынуў цэлую пустэльнію. Оскар бачыў два выйсці: альбо пусціць кулю ў лоб, на што яму, па ягоных словах, не хапала смеласці.

Альбо бегчы, уцякаць.

Да ўсяго ён быў заручаны з іншаю дзяўчынай, з Марыяй.

І ён выбраў уцёкі. Праз колькі тыдняў ён ужо спешна пакідаў краіну. Браты не размаўлялі ў гэтыя тыдні. Оскар адводзіў вочы й перапыняў любую спробу Авеля завязаць размову. Ён ашукаў усіх: бацьку, маці, дзядулю.

Але брата свайго не ашукаў. Оскар наняўся на ангельскае гандлёвае судна, якое йшло ў Індыю.

А Авель застаўся дома. Восень сканчалася, і ў наплыўнае цемры ён лавіў звон разгайданай бронзы.

Яму звінела ў вушох, гэты звон не зычыў нічога добрага, хоць стасавалася да Оскара, а не да яго самога. Бо ад'езд Оскара нагадваў уцёкі й не прынёс яму гонару. Сэрца ў Авеля сціснулася й амаль не займала мейсца ў грудзёх.

Ён думаў, што яму варта адуккаць дзяўчынку з імем Сара, але што ён мог сказаць ёй? Узгадаў яе гулкі смех, які чуў аднойчы

вечарам у Клары на беразе, калі яна йшла міма з Оскарам. Водзван гэтага смеху гучаў спаміж сценамі восеньскіх дамоў. Аж пакуль Авель не мог зразумець, смех гэта ці плач дзіцяці.

Аднойчы ён прачытаў у газеце пра маючы адбыцца шлюб Сары й Отта. Схаваў выразку ў кнігу, каб паслаць Оскару. Ды так і не сабраўся. Іншы раз бацькоў наведвала Марыя, нарачонка Оскара, і чытала ім у голас ягоныя лісты. З Сінгапура ці з Бамбея, вясёлыя, спярэшчаныя гісторыямі, якія Оскар чуў альбо перажыў сам. Марыя й смялася й плакала, чытаючы гэтыя лісты. Яна была высокая, станістая са светла-карымі вачыма й вельмі сумавала па Оскару. Яна суцяшала Ганну і, седзячы на кутняй тахце, усміхалася немтуру.

Авель жа думаў, што глухі звон разгайданае бронзы стасуецца не толькі да Оскара, але й да яго самога.

Яны абодва прайгралі. Оскара – няўтойна й бессаромна, параза ў Авеля была цёмная й цяжка вытлумавалася. Ён здрадзіў ўласнаму бацьку. Ён прадаў свайго бацьку. Сыйшоў з ягонае дарогі, ухіліўся ўбок і разам з тым неспасціжным чынам зрабіўся перашкодаю на шляху ў бацькі.

Той восенню ён няраз думаў, што Оскару належала застацца, а яму самому паехаць. Гэта былі цьмяныя думкі, але зачэпіцца ім было за невашта. Яму здавалася, што такім чынам яны абодва выйшлі б з гонарам са становішча, якое склалася.

Калісьці бацьку зрабіў пратэкцыю сам кароль, колькі бацькавых карцінаў вісела ў каралеўскім палацы. Бацька лічыўся адным з самых вядомых і значных мастакоў. Але гэта было ўжо даўно. Цяпер на яго забыліся. Авелю спатрэбілася шмат часу, каб прызнаць гэта. Воды часу няўмольна сцякаюць у сваю цёмную шахту, паглынаюцца ёй й знікаюць. Тое ж самае сталася і з ягоным бацькам, які калісьці лічыўся майстрам, а цяпер быў забыты. Ён быў, як час, што прайшоў міма.

Ды сам бацька гэтага не разумеў.

Быццам трубка бінокля, падоўжанага другою трубкай, сын быў трубкай, якую ўставілі ў цела бацькі. Так яму падавалася, хоць ён прызнаваў, што гэты вобраз некалькі надуманы. Бацька карыстаўся сынам. Праз сына ён азіраў сваё царства. І яно здавалася яму агромністым і магутным.

Ды разам з тым ён бачыў і сына, і сын нідзе не мог ўтаіцца ад бацьвых вачэй. Пыхлівых, гордых і пагардлівых. Іншы раз Авелю снілася, што ён змагаецца з бацькам, ратуючы сваё жыццё. Ён хацеў стаць мастаком. Ягоным вачам раскрываўся зіхатлівы свет, што пераліваўся немагчымымі фарбамі, якіх ніколі не было ў палітры бацькавай.

Умбра, вохра й сэпія, як у італьянцаў, золата й кармін – усе яны ў ягоных снах. Але калі ён распавядаў бацьку пра карціны, якія прысніліся яму, бацька быццам адпрэчваў іх. Ён не казаў гэтага найпрост. Ды гэта выяўлялася з выразу нецярпення, якое апаноўвала ягоны твар, калі Авель пытаўся, чаму бацька піша толькі мора й ваду. І мяняў тэму размовы.

Авель казаў яму пра новых мастакоў, пра тое, што яны бачылі й хацелі выявіць. Але ў яго на вачох бацькаў твар зацягаўся ільдом, лёд зацягаў яму сэрца й лёгкія, бацька рабіўся халодным і нерухомым, як ледзяны слуп.

І тады сын зразумеў, што бацька валадарыць не над царствам, а над пустэчаю. Бацька нават не заўважыў, як валаданні ягоныя сшэжыліся й зменшыліся. Ён не быў асаджаны войскам ворага, ён быў акружаны абыякавасцю. Некалькі разоў, не, толькі адзін-адзінюткі раз Авель загарачыўся: ён лічыў, што бацька сам выхаласціў і сябе й свае выяўленчыя сродкі.

Але нямтур не адказаў яму. Ён толькі грукнуў рукой па спінцы крэсла – пачуўся глухі гук, які ён не чуў, ды выйшаў з пакою. Твар ягоны пакрываў лёд. Авель застаўся адзін.

Потым прыйшла Ганна і ўмяляла Авеля ніколі болей не размаўляць так з бацькам. А як ён размаўляў? Яна сказала, што бацька ўцяты за жывое, даведаўшыся, што ён болей ні на што непрыдатны, як жывапісец. Авель адказаў, што нічога такога не гаварыў.

Але Ганна працягвала. Яна сядзела ля стала і ўсё паўтарала, што калі бацька йшоў на кампраміс у жывапісу, дык толкі дзеля іх, дзеля сям'і, дзеля сыноў. І ян мусяць быць удзячнымі яму за гэта. Бо бацька пакутаваў праз тое, што не мог пісаць, як лічыў патрэбным, ці паехаць, куды яму хацелася. Гэтага ён не мог сабе дазволіць. Ён ніколі не збочваў, заўсягды ішоў сваім шляхам і рабіў гэта з перакананнем, што адзіны сапраўдны

суддзя ведае ягоныя подумкі й настроі. Так сказала Ганна.
Але Авель не разумеў, у чым справа.

Час абагнаў бацьку.

Ён намагаўся растлумачыць гэта Ганне. Ды маці, якая нічога не ведала пра жывапіс, паўтарала словы, ужо чутыя Авелем. Яна ўзяла іх у немтура: у наш час голас Бога ўжо нічога не значыць, думкі ж людзей, наадварот, значаць усё, сёння лёс мастака залежыць ад газетных артыкулаў ці ад балбатні ў гасцінных, бо прыйшоў час карыслівых груповак. Сваркі й легкадум'е. Мастацтва ператварылася ў афіцыйную дарожку для бегу. Авель не павінен пярэчыць бацьку, у яго належыць вучыцца. Але Авель адказаў, што яму болей няма чаму вучыцца. Ганна моўчкі зірнула на яго – яна яго не зразумела.

І выйшла, а Авель застаўся, і сэрца ягонае ныла ад болю, ад таго, што ён усумніўся ў сваёй праўдзе.

Аднак нічога не змянілася. Проста цяпер Авель радзей працаваў з бацькам. Ён працягваў заняткі ў школе, вывучаў дэкаратыўнае мастацтва і думаў, што яму варта пісаць не карціны, а завіткі й арабескі. Апрача таго ён пачаў працаваць у якасці чалюдніка на капітальным рамонце Грыпсхольма.

А нямтур працаваў, як звычайна. І не ведаю, з-за сына ці з-за нечага іншага, але ён упарта супроцьстаяў новаму часу. Ён яшчэ болей адточваў свае карціны: бліскі святла на хвалях, тонкая палоска святла над далягладам, празрыстае адбіццё берага ў вадзе адразу пасля заходу сонца; і, быццам пры снегападзе, фарбы ў ягоных карцінах бляднелі й знікалі ў белаце.

Мабыць, гэта быў голас ягонага гневу? Не ведаю. У такім выпадку гнеў гэты быў няўмольны. Таму што контуры прадметаў расплываліся, фарбы паглыналіся снегам, краявід бялеў, усё нібыта раз'ядалася ды блекла знутры, пакуль не спыняўся рух. Ён перастаў пісаць алеем, алей быў занадта назойлівы. А ягоныя акварэлі ўсё болей нагадвалі ліст белай паперы, на якой яны былі напісаныя, быццам ён пісаў нешта, што прайшло й знікла.

Снег лётае над ільдзінамі... у шэрых прыцемках белы дым віецца над белым краявідам...

Няўлоўныя думкі, забыццё, але ў рабочым рытме немтуры нічога не змянілася. Па-ранейшаму ён любіў блукаць па горадзе. Ніхто не ведаў, шчаслівы ён ці не. Яму было ўжо болей пяцідзiesiąці. Сын лічыў, што ён сам сябе выхаласціў, але мабыць, сын памыляўся. Усе гэтыя гады нямур пісаў свае белыя карціны.

Жонка, як звычайна, прымала заказы: марскі краявід вялікага фармату, фрэгат пад час шторму, маяк на беразе – карціны на продаж. Ён пісаў карціны, якія пісаў ужо мноства разоў, для таго, каб карміць сям'ю. Фарбы не паспявалі высахнуць, як жонка несла карціны з ягонае майстэрні. Тады ён адкладваў алейныя фарбы ды вяртаўся да сваёй сапраўднае працы – пагружаўся ўсё глыбей у белае забыццё.

Пакліч мяне да адказу, Госпадзе, і зразумей сэрца маё.

Выпрабуй мяне, спазнай думкі мае, і скажы, ці йду я па вернай дарозе.

Выведзі мяне на ісцівы шлях.

Силла Науман
родилась в 1960 г.
в Стокгольме.
Работала
журналистом.
За свой первый роман
«Водное сердце»
(1995) получила
премию «Катапульт».
В 1996 г. издала роман
о беженцах «Ожидание
возвращения»,
который широко
хвалили, в 1998 –
роман «Волны, Альма,
волны».
Науман живет в
Стокгольме.

Foto: Håkan Elofsson

Cilla Naumann är född 1960 i Stockholm och har tidigare arbetat som journalist. Hon debuterade 1995 med romanen *Vattenhjärta*, som belönades med Katapultpriset för bästa svenska debut. 1996 kom den lovordade flyktingromanen *Väntan tillbaka* och 1998 *Vågorna Alma, vågorna*. Naumann är bosatt i Stockholm.

Багацце жыцця

Урыўкі з рамана «Хвалі, Альма, хвалі». Пераклад Рыгора Барадуліна.

Ля ўзбочыны дарогі, неспадалёку ад паселішчы, ляжаўдохлы сабака. Цела ягонае здзяўбалі птушкі ды патачыла жамярка. На мейсцы вачэй зеўрылі чорныя дзіркі. Хвост нерухома застыў, скіраваны ўгору, быццам у хвіліну смерці сабака радасна віхляў ім. Бруха на спякоце разадзьмулася ад газаў.

Гэтая падаль апаганьвала, псавала пыльную ўзбочыну. Сабаку, вераемна, задавілі, калі ён бег да паселішча. Жыццё ягонае абарвалася на самым павароце камяністае дарогі. Неўтаймоўны хвост запыніўся.

Пустыя вачніцы зеўрылі.

Люсі йшла наперадзе ад мяне. Абутыя ў сандалі босыя ногі слізгаліся па камянях. Яна ўздымала пыл.

Я бачыла яе ў воблаку пылу. Бачыла, як напружваюцца й расслабляюцца ікраножныя цягліцы, як выразна акрэсліваюцца жылы пад каленькамі, выпіраючы, нібыта на стройных ножках дзяўчынкі.

Я глядзела на яе.

Яна йшла сама па сабе, быццам за ёю нікога не было.

Люсі хутка крочыла наперадзе. Шапацеў мокры пясок. Караскаючыся па разгарэтых вострых камянях, мы перавалілі праз скалы й апынуліся з другога боку на суседнім пляжы.

Крыху далей перад намі ўзнік дом, што будаваўся проста спасярод пляжа. Мы накіраваліся да яго. Бетоннае збудаванне не было пафарбаванае, яшчэ не ўстаўлены рамы. Мы падыйшлі бліжэй і зазірнулі на кухню. На абедзеным стале грудзіліся нямытыя талеркі ўперамешку з прыборамі й ільнянымі сурвэткамі. Побач паднос, застаўлены келіхамі й графінамі. У самым канцы стала пляцёная хлебніца. Людзей не было відаць, у бязрамным вакне гуляў штораў вецер, пазвоньваючы ейнымі металічнымі колцамі.

Я павярнулася да мора. Люсі, даланёю засланіўшы вочы ад сонца, павярнулася туды ж. Мы ўбачылі жанчыну, якая вы-

ходзіла з вады. Няйначай яна заплыла дужа далёка, бо раней мы яе не заўважалі. Жанчына была ў чорным купальніку. Яна йшла павольна, апусціўшы адну руку ў мора, як бы доўжачы асалоду ад дотыку вады да пальцаў.

Цікава, ці цёплая тут вада, падумала я, ці добра тут купацца... Мне раптам шалёна захацелася панурыцца: скінуць з сябе вопратку дый махануць у мора, каб змыць пачуццё ніякаватасці, што ціснула на нас.

Жанчына ўзняла руку ў памахала нам. Мы памахалі ёй у адказ і тым не меней паспяваліся прэч. Прэч ад круглага дома, прэч ад берага, угору па вузкай дарозе, што вілася ўздоўж мора.

Асфальт гэтак нагрэўся, што ягоная гарачыня прабівалася праз падэшвы басаножак. Мы мінулі тэнісны kort, на якім гулялі два падстарыя мужчыны. На мейсцы суддзі сядзела навязаная аўчарка. Ейны павадок саскрэбваў іржаўчыну з рыжа-рудое агароджы. Сабака дрыжэў усім целам, у пашчы ад цяжкага дыхання баўтаўся язык. Вочы сачылі за гульнёй як на адным, так і на другім боку пляцоўкі.

Іншы раз хтосьці з гульцоў выпускаў мяч. Сабака кожны раз лічыў, што зможа злавіць яго, ды ірваўся следам. Павадок рэзка нацягваўся, шыя тузалася. З агароджы сыпалася іржаўчына. Унурыўшы галаву, сабака пыхтаў ды пачынаў безнадзейна скуголіць. Язык вываліваўся з роту.

Седзева штораду соўвалася на колькі сантыметраў убок.

Мора йшло следам за намі. Адтуль накочвалася ноч...

Калі я адварнулася, мне падалося, быццам нашая беласнежная гасцініца, што маячыла праз сінія прыцемкі, узбягае па строкім схіле. Вокны ў чырвоных рамах зеўрылі чорнымі дзіркамі.

На галоўным пляцы паселішча было некалькі рэстаранаў, і мы выбралі з іх той, дзе гарэў чырвоны неонавы надпіс: «Тавэрна». Над сталамі раскінуў свае тоўстыя галіны вялізны платан. Пад ім, але побач з рэстаранам, сядзела на лаўцы колькі старых у запаленых цёмных гарнітурах. Яны праводзілі нас вачыма.

Мы заказалі рыбу – маладому афіцыянту, у якога на адной руцэ было ўсяго чатыры пальцы. Люсі шэптам паведаміла мне, што афіцыянт належыць да самага вялікага роду ў тутэйшай акрузе. Ужо шмат гадоў амаль усе дзеці ў гэтай сям'і нараджаюцца з чатырма пальцамі на левай руцэ. Спачатку гэта тычылася толькі хлопчыкаў, потым перадалося й дзяўчаткам. Апошнімі гадамі амаль ні ў кога з навародных не бывае дзвюх нармальных рук.

– Блізкароднасныя шлюбы. Яны тут жывуць ізалявана, – сказала Люсі, выклікаўшы маё пытанне пра тое, адкуль ёй усё вядома: у якой гасцініцы нам належыць спыніцца, якія сем'і жывуць у паселішчы й дзе знаходзяцца рэстараны. Я лічыла, мы выбралі гэтае мейсца амаль наўгадзь, па карце, раскладзенай на ложку ў Валенсіі.

– Ад Луіса, – лаканічна патлумачыла яна. – Ён звычайна прыязджае сюды прыкладна ў гэты час, тыдні на два. Чаму б нам не сустрэцца тут, вырашыў ён. Але ён не сказаў, куды падзене дачку. Я не хачу знаёміцца з ёй.

Болей мы не размаўлялі.

Між тым канчаткова сцямнела. Ад вільготнае спякоты адзежа ліпла да цела. Мы купілі марожанае ў кавярні на стромкай вулачцы, мошчанай няроўнымі глыжмянямі. У хлопчыка, што прадаў нам ражкі, не хапала пальца на левай руцэ.

Цыкады пракраліся разам з намі ў нумар і доўжылі звінец у вушах праз усе коўдры й падушкі. Прасцірадлы ледзьве пахлі хлоркай. Строкат жамяры прабіўся і ў сны, прыносячы ў іх добрую драбязінку нахабства й гвалту.

Шклянныя дзверы гасцініцы захлопнуліся і з ахалоднага цёмнага вестыбюля з пахам скураной мэблі й вентылятарамі на столі выпусцілі мяне на вуліцу. Вочы тут жа зашчыпала ад спякоты й святла.

Ногі самі праслізнулі каля сабакі на ўзбочыне. Над кудлакамі матавай поўсці зучэлі вяткі мух. Разбухлае бруха выдалася ўперад. Унізе сцяжынкі да мяне ўрэшце даляцеў водыр мора. Мякка абвешаўшы твар, ён рассяяў смуткі ўчарашняга дня й падагнаў мяне.

Вада была чыстая і прыемная, зусім не халодная. Я купалася вельмі доўга, час ад часу пазіраючы на круглы дом. Ён стаў арыенцірам, які дапамагаў мне не паддавацца падводным плыням і, пераблытаўшы ўсё на свеце, не паплысці да небакраю.

Калі я дастала нагамі да дна і стала выходзіць з мора, у мяне было адчуванне поўнае знямогі. Ногі нячутна рухаліся па пяску. Я йшла так, як і жанчына, якую мы бачылі ўчора: апусціўшы руку ў ваду. Кончыкамі пальцаў я ўбірала ў сябе прыемнасць мора.

І тут я зноўку ўбачыла яе. Жанчына стаяла перад круглым домам з чайнікам у руцэ. Яна была апранута ў чорна-белы купальнік, галава павязана аранжавай касынкай. Калі я падыйшла бліжэй, жанчына памахала мне. Я накіравалася да яе. Яна стала падбіраць пасмы валасоў, што выбіліся з-пад касынкі. Пасмы напалову цёмныя, напалову сівыя.

Яна працягнула мне руку. Рука загарэлая і худая, ледзьве не касцявая, з сухой маршчыністай скурай. Вочы ў жанчыны не карыя, як можна было меркаваць, а вельмі прыгожага сіняга колеру.

– Добры дзень, – без малейшых ваганняў сказала яна па-французску. Голас быў нізкі, і гаварыла яна хутка, на ярка выразным парызскім дыялекце. Яна быццам чакала мяне ў гасці, быццам даўным-даўно ведала мяне.

Усё так жа стоячы, мы загаварылі пра мора, пра плыні і хвалі, пра тое, дзе лепей купацца. Жанчына паказала мне прыкметы, па якіх можна выявіць віры і водмелы, а таксама натуральныя хваляломы.

Цяпер яна трымала ў руцэ толькі што знойдзеную змяніную скуру, выпаўзень. Калі яна працягнула сухую скуру мне, я падумала, што не пазнала б яе, убачыўшы на зямлі сама.

– Мабыць яе скінула змяя, якая цяпер поўзае пад ломам, – засмяялася жанчына, тут жа распавёўшы, што чакае гасцей. У любую хвіліну могуць быць з Парыжа трое ейных сыноў. Яны едуць з жонкамі, ці сяброўкамі, ці як іх там цяпер называюць...

Яна з усмешкай раскрышыла змяніную скуру спаміж пальцамі.

– З дзецьмі заўсягды не абярэшся клопату. Нават калі яны стануць дарослымі... Калі яны былі маленькія, я хвалявалася з-за мора; я вельмі любіла прыезджаць сюды, але падчас мроіла, каб яны хутчэй выраслі...

– Хочаш кавы? – запытала яна, і я зразумела, як цудоўна будзе зараз выпіць свежазваранай, гарачай, моцнай кавы: я нават адчула ў роце ейны смак.

Незнаёмка знікла ў доме – праз фіранку з рознакаляровых драўляных шарыкаў, якія забрынчэлі ёй услед. Яна крыкнула, каб я таксама йшла.

У доме пахла морам. Бадай там пахла морам ледзьве не болей, чымся звонку.

Яна назвалася: Эстэр.

Я назвала сябе.

Дом даўно павінны былі закончыць, распявала яна, ды будаўніцтва зацягнулася. Ейны муж, Алі, паходжаннем быў алжырац. Ён вырас у багатай сям’і ў Аране.

– У дзесяць гадоў ён быў дужы й высокі ростам, лепшы вучань у класе. Ён не чакаў ад свету ніякіх пераменаў. Яму належыла прыняць у спадчыну бацькоўскую фірму, стаць адным з буйнейшых бізнэсмэнаў гораду. Але банкруцтва й самазабойства бацькі паклала ўсяму канец.

Эстэр гаварыла хутка, кідаючы фразу за фразай. Вочы ў яе жмурыліся ад зыркага святла.

– Маці Алі ўзяла дзяцей і пераехала спачатку да сястры ў Марока, а потым да іншых сваякоў, у Парыж. У старэйшых класах Алі вучыўся ў прыватнай мусульманскай школе. Жылі яны цесна, разам з раднёй, у трохпакаёвай кватэры на Манмартры, дзе зусім не было мэблі – толькі малітоўныя кілімкі, коўдры й посуд.

Алі так і не адыйшоў ад смерці бацькі, не дараваў краіне здарэння з ягонай сям’ёй. Ён лічыў уладатрымцаў вінаватымі як у немагчымасці ператварыць у жыццё геніяльныя камерцыйныя праекты, так і ў тым, што бацька не вынес паразы. Чалавек не меў фактычна права на няўдачу. Няўдача не дапускалася.

– Алі быў прыгожы мужчына, вельмі добры і ў той жа час павар’яцку сярдзіты, – не без гонару сказала Эстэр.

Каб выйсці замуж за араба, ёй, яўрэйцы, давялося вырачыся бацькоў. Вечарамі да Алі зачасцілі мужчыны ў чорным, якія яго

прасілі адступіцца ад Эстэр, пагражалі яму – і кожны раз адыходзілі з нічым.

Убачыўшы, што закаханыя ўпарцяцца цвёрда, бацька Эстэр выгнаў яе з дому. Ён палічыў, што дачка памерла ў тую самую хвіліну, як зачыніліся за ёй дзверы, і болей яны не сустракаліся. Яны пабраліся, і ў іх нарадзілася трое сыноў. Старэйшы, Давід, стаў урачом у буйнай парыжскай клініцы, сярэдні, Элі, быў фатографам, а малодшы, Бенжамен, які ў асноўным вонкава быў падобны да бацькі, кіраваў агенствам фотамадэляў з чароўнымі даўгалыгімі дзявухамі.

Эстэр засмяялася.

Эстэр гаварыла й гаварыла, ні пра што не пытаючыся. Ейныя сваякі адзін за адным выступалі на свет, іхныя партрэты ўсё выяўней акрэсліваліся перада мной на пяску.

– Гэта Алі настойў, каб мы пабудавалі дом, – раптам сказала Эстэр і, устаўшы з-за стала, апаласнула ногі пад кранам каля лесвіцы, што вяла на пляж.

Эстэр закурыла цыгарэту й доўжыла распавядаць.

– Ён хацеў сядзець тут і глядзець на святло, што падымалася над зямлёю ягоных продкаў. Ён так і не вярнуўся ў Марока, ні разу не пабыў там, хоць неспадалёку ёсць прыстань, адкуль штодня бывае некалькі рэйсаў у Афрыку. – Яна паказала цыгарэтай управа па беразе.

– Ён ні разу не наведаў мясціны свайго маленства. Але яму было даспадобы глядзець, як затухаюць вечарамі агні ягонае радзімы і як штораніцы іхны водсвет зноўку ўзнікае з марское смугі. Часам яму нават здавалася, быццам ён чуе крыкі муэдзінаў.

Эстэр зноўку засмяялася.

– Праўда, ён лічыў, што сонца тут свеціць з няправільнага боку. На другім беразе Гібралтарскага праліву, там, дзе прайшло ягонае маленства, сонца іначай люстравалася ад мора. Тут ён занадта часта трапляў у цень, да чаго ён так да канца й не звык. Ён адно казаў пра розніцу, пра тое, як шмат значыць для чалавека дзённае святло, як западаюць у ячэйкі памяці цені й як яны там захоўваюцца, наколькі падобнымі ці рознымі робяцца

людзі ад гэтых успамінаў. Урадженцы адных краёў нясуць у сабе падобныя зацемкі памяці, якія не толькі немагчыма нікому растлумачыць, але пра якія наогул немагчыма гаварыць. Па ягоных словах выходзіла, што ні прыналежнасць да якой-небудзь супольнасці, ні пачуццё радзімы не паддаюцца рацыянальнаму вытлумачэнню.

Яна змоўкла, быццам ашаламленая раптоўным з'яўленнем Алі, які на імгненне выразна паўстаў перад ёй, каб пасля растаць у цемрачы.

– Даведаўшыся пра невылечнасць сваёй хваробы, ён вырашыў, што нам трэба пабудаваць дом. Да таго часу мы ўжо трыццаць гадоў прыезджалі сюды адпачываць і заўсягды жылі ў гасцініцы паселішча, але тут ён вырашыў будавацца. Бераг належаў дырэктару гасцініцы, які зусім спакойна прадаў нам гэты кавалак. Цяпер пляжы больш прадаваць не дазволена, так што нам шанцавала.

Эстэр закурыла новую цыгарэту, аднак ёй яўна не цярпелася доўжыць расповяд. Яна таропка зацягнулася й выпусціла аблачынку дыму. Зняла з губы прыліплюю крошку тытуню.

– Дом быў амаль закончаны ў першую ж зіму, ды потым будаўніцтва замерла. Сама бачыш, што тут творыцца, а з тае пары мінула ўжо сем гадоў. На зіму я мушу перавозіць мэблю ў паселішча й складваць у гараж. Зімой тут усё пакрываецца цвіллю.

– Затое летам тут зусім няблага, звыкаеш і да ветру й да недаробкаў. Жывеш амаль як на прыродзе, таму ўвосень цяжка вяртацца ў Парыж. У кватэры я пачуваюся як пад замком. Вакол гэтыя вокны й дзверы, яны адбіраюць у мяне кісларод...

Яна загасіла цыгарэту.

– Праўда, мае хлопчыкі незадаволеныя. Летась дзявуха Элі нават адмовілася тут жыць і перабралася ў гасцініцу. Яна баялася змеяў і яшчарак; наогул, яна была празмерна капрызная. Сёлет а ён завёў сабе новую.

Эстэр засмяялася, у вачох у яе заблішчэлі агеньчыкі.

– У любым выпадку пра змяніную скуру лепей памаўчаць, – дадала яна і, вярнуўшыся да стала, дапіла халодную каву.

Яна доўга маўчала; я нават задрамала ў цяньку, амаль заснула, калі Эстэр узнавіла вой аповяд.

«У апошнюю зіму Алі захацеў застацца тут. Зіма выдалася на рэдкасць цёплая, так што да канца кастрычніка мы пражылі ў доме. Потым перасяліліся ў гасцініцу, аднак штодзень прыязджалі сюды».

«Ён сядзеў у крэсле на тэрасе, я варыла для яго суп. Мы кармілі чаек, і я ўглас яму чытала – калі не надта задзімаў вецер. Апошнія паўгода Алі не мог ні гварыць, ні хадзіць. Але ўсё разумеў, у яго не памуціўся клёк, ён не ўпаў у маразм. Позірк у яго быў ясны, хоць хвароба працінала яго ўсё глыбей, знясільваючы яго. Яна знішчала ягонае вялікае й моцнае цела, і ён сам сабе заўважаў новае адступленне».

«Хлопчыкі не хацелі прыязджаць сюды, яны баяліся бачыць бацьку. Яны лічылі, што яму лепей ляжаць у парыжскай бальніцы, дзе б яго даглядалі медсёстры. Хай бы яны купалі яго, сачылі за тым, каб ён атрымліваў дастакова вітамінаў і, як належыць, штодня трэніраваў цягліцы».

«Але Алі не жадаў трэніравацца, ён ніколі нічога не рабіў дзеля праформы. Яму хацелася сядзець тут у старым спартыўным касцюме, акрыўшы ногі пледам. Ён гаварыў мне сваім працяжлівым, надрыўным шэптам, як яму даспадобы, калі валасы ягоныя давяраюцца ветру. Ён любіў сядзець на вуліцы, дзе ўсё рухалася, бо ўнутры ў ім усё паступова замірала, бо спынялася само жыццё».

Эстэр памкнула позірк у далечыню й загаварыла спавольней.

«Яму здавалася, што ад яго кепска пахне, і ён часта прасіў мяне распрануць яго й завезці ў інваліднай калясцы проста ў мора. Ён сядзеў там голы й падстаўляў цела хвалям. Ад свежага ветру й салёнага мора скура ягоная ружовілася. Тады звычайна купалася й я».

«У той год мы купаліся амаль да сярэдзіны снежня. Гэта было як не адзінае, што мы маглі рабіць разам. Я плавала вакол, жартавала з ім і пырскала ў яго вадой. Але калі ён пачынаў смяяцца, я адварочвалася. Смех ягоны быў страшны. Твар перакошваўся грымасай, якая з-за паралюша надоўга застывала на ім».

У самой Эстэр твар таксама застыг, быццам яна зноўку ўбачыла перад сабой мужа. Мужа, які сядзіць у інвалідным крэсле ля краю вады ў смяецца. Мужа, чыя грымаса да гэтага часу пакутная для яе.

«У лютым яму стала так блага, што я болей не магла спаць з ім у адным пакоі. Па начах з яго булькацелі гукі, быццам крэчат жабы. Я шалёна стамілася ад бессані. Урэшце хлопчыкі нанялі ў Парыжы сядзелку й прыслалі сюды. На шчасце, Алі прызнаў яе. Яна начавалаў ягоным пакоі і глядзела за ім вечарам, пакуль я хадзіла вячэраць. Удзень яна была вольная й магла адаспацца. Гэты час мы з Алі праводзілі тут. Я штодня варыла суп, а яшчэ мы елі свежы хлеб, які я з раніцы купляла ў тутэйшага пекара. Алі заглянаў хлеб, калі я з белага мякіша рабіла зніцныя шарыкі. Яму падабалася, што іх можна есці не давячыся. А другой палове дня мы заварвалі моцную мятную гарбату. Алі лічыў, што ад гарачай салодкай гарбаты ў яго направіцца горла, будзе лягчэй глытаць. Я падкормлівала яго хлебнымі шарыкамі, апельсінавым джэмам і казіным малаком».

«З роту ў яго цяклі сліні й сыпаліся крошкі, ён загадваў мне адварочвацца. Я стала садзіцца збоку й апазадзь, каб не бачыць твару Алі. Я падносіла далоню да ягоных губ, і ён хапаў ежу ротам, як сабака. У рот трапляла ніштавата, калі толькі я не глядзела. Нельга сказаць, што ён дужа схуднеў».

«Алі сканаў у апошні дзень лютага. Дзень гэты прайшоў рыхтык як іншыя, не было ні маленькае подказкі, што ён стане апошнім. Мы затрымаліся на беразе крыху даўжэй чымся звычайна. Было вельмі цёпла й амаль бязветрана. Алі зацікавіўся птушаняткам, якое падскоквала вакол крэсла й пішчэла, патрабуючы крошак».

«Мора было незвычайна прыгожае, цёмна-сіняе й даволі спакойнае для гэтай паравіны году. Нам абоім захацелася пакупацца. У мяне было таксама адчуванне, што мы пагрузлі ў смуродзе. Я адчувала пах Алі, але мне здавалася, што я й сама пахну, як ён. Не бяруся растлумачыць чаму – такое ўражанне, быццам пахне сама хвароба. Як бы ты не сачыў за чысцінёй, як бы ні ўнікаў бальнічных палат, урачоў і лекаў, падобна, быццам цела пачынае пахнуць ад працэсаў, што ідуць ў тканках».

«Сканаў ён у сне. Я, як заўсягды, пацалавала яго й пажадала
добрае ночы. Ён паглядзеў на мяне сваім ясным позіркам. Калі
я выходзіла, сядзелка вязала ў звычайным крэсле. У нумары па-
навалі цішыня й спакой».

«Пасля вячэрняе праходкі я паставіла яму на тумбачку галінку
смакоўніцы з набухлымі пупышкамі. Ён ціха спаў. Сядзелка
кінула мне. Пакой па-ранейшаму выглядаў мірна й спакойна».
«Раніцюю яго не стала».

Расповід Эстэр не адпускаў мяне. Я пайшла па беразе назад,
туды, дзе маячыў мой пакінуты на пляжы ручнік. У галаве шу-
мела ад сонца, уверсе крычала чайка, але я чула толькі нізкі
голас маёй новай знаёмай.

Ён пераследваў мяне й колькі гадзінаў пасля, калі я ўзнімалася
па сцяжыне да гасцініцы.

Я бачыла перад сабой гэтую двойцу.

Вось яны стаяць разам у моры, спасярод хваляў, што плюско-
чуць, цягнуць. Надыходзіць восень. Хвалі пачынаюць захлы-
наць іх.

Вось яны сядзяць на тэрасе й разам маўчаць. Сівавалосы ён,
загарэлая яна. Як ціха й мірна яны чакаюць. Яна крыху апа-
задзь, каб не абразіць ягоны гонар...

Мне было сем гадоў. Мы сабраліся ў шхеры на зязюльчын
ранішнік. Па дарозе за горад радасны тата насвітваў за рулём.
Было цёпла, і ў гэтую суботнюю гадзіну пік ля гарадзкіх заста-
ваў утварыліся перапоны, праз якія марудна прасочваліся ма-
шыны. Калі мы дасталіся да мейца, бацька пачаў тут жа распа-
коўваць кашалу з пледам, біноклем і вызначальнікам расцінаў.

Наступнай раніцай мы мелі намер пайсці на луг – слухаць зя-
зюлю ды збіраць краскі на гербарый. Гэта называлася зязюль-
чыным ранішнікам, бацька помніў гэтакія вылазкі па сваім ма-
ленстве.

Было гэта ў траўні. Толькі-толькі пачалі распускацца бярозавыя
лісцінкі, уся зеляніна мела вытанчана-светлае адценне. Зямлю

засцілаў тоўсты кілім з пралескаў і сінцу. Лес дыхаў водырам, а галасы птушак упляталіся ў зялёнае покрыва й набывалі новае гучанне, ствараючы непаўторнае, боскае спалучэнне гукаў, зеляны й пахаў.

Мы выйшлі на шарэнніку. Сонца яшчэ толькі ўстала, трава была вільготная ад расы. Мае ногі ў новых белых сандалях тут жа прамоклі. Мы ступалі па высокай траве, кіруючыся да лугу. Зязюля ўжо кукавала, яна здавалася законнай гаспадыняй узведзенага над намі скляпення з птушынага спеву й зеляніны.

Тата ўсміхаўся.

Сонца ўзнялося вельмі хутка й пачало прыпякаць. Мы елі ўзятую з сабой папаску й загаралі. Мы збіралі букецікі прымулаў. Тата шукаў усялякія расціны, складваў у карабок ды знаходзіў іхныя назвы ў вызначальніку. Блізняты дапамагалі яму. Марта пляла вянок.

Мама ляжала, паклаўшы пад галаву татаву скураную куртку. Ад сонца ў яе прыпух твар. Яна здавалася незвычайна шчаслівай. Нам было дазволена бегаць наўкола й рабіць сё, што заўгодна: яна не парэчыла, калі мы прамокнем, перапэцкаемся ці будзем у крошках ад печыва.

Валасы ў яе іскрыліся на сонцы. Нам дазволілі хадзіць басанож, здымаць з сябе адну за другой усе апранашкі. Пад канец мы нават пакупаліся ў ледзяной вадзе затокі. А звычайна мама ўнімала ахалоды й халоднае вады. Ейная малочна-белая скура на жываце й руках ніколі не бачыла сонца. З сонцам ў яе наладзіліся такія адносіны, як у ейнай маці: яна любіла яго й хачела пагрэцца. Яна заўсягды цягнулася да сонца й багоміла спякоту. Але яна ніколі не распраналася да канца й ніколі не купалася ў моры.

Мама заўсягды нагадвала мне выяву мадоннаў у іспанскіх царквах. Я лічыла ўсё, што стасавалася з Бібліяй і царквою, іспанскім. Каталіцкія абрады рабілі на мяне куды больш моцнае ўражанне й здаваліся мне болей яснымі і дакладнымі, чымся пратэстанскія.

У канцы кожнага семестра я спявала ў школьным хрыў ў Энгельбрэктскай царкве. Хор ставіўся перад алтаром. Я ўздымала позірк на фрэскі й не адчувала ў іх звычайнай драматычнасці. У

гэтае царкве мяне сустракалі адно бледныя копіі Ісусавых паку-
таў, слабое перайманне таго, як адбывалася ўсё на самой
справе.

У Швецыі Бог быў белабародым добрым дзядзечкам, які
пазіраў зверху ўніз на храм з адцёртымі да белаты драўлянымі
лавамі. Парафіянкі ў паліто й капялюшыках праменілі ціхую да-
брадушнасць. Гэтакая ж дадушнасць сыходзіла ад расчуленых
псальмоў і ружавашчохіх анёлаў. Ісус Хрыстос не проста існа-
ваў, ён быў побач. Пастыр, прысеўшы на кукішкі, распавядаў
нам пра ягоную ўсёмагутную дабрыню, потым нас частавалі со-
кам ды булачкамі.

У Іспаніі святар быў стварэннем іншага кшталту. Цёмнавалосы,
таямнічы, ён даваў дараванне й супакой. Там святары стаялі
бліжэй да боскага, у іхных руках было здзяйсненне дзівосаў, у
іхных руках было жыццё й смерць.

Тамтэйшыя царквы заўсягды стаялі адчыненыя, на лавах
заўсягды маліўся народ. Над схіленымі галовамі луналі
ўдушлівыя водыры кветак і водгаласы прамоўленым шэптам
малітваў.

У пасялковай царкве ў мяне былі ўласныя таемныя сховішчы, я
навучылася ўнікаць сумнага даўгоцця месы, знікаючы ў
паўзмроку.

На мой погляд, мама належала якраз да прасторы каталіцкае
царквы. Яна складала адзінае цэлае са споведдзю, пахам і
заўсягды зацэпленымі свечкамі. Яна была часцінаю не толькі
рытуалаў, але нават пылу, што тоўстым слоём ляжаў па кутках.
Яна гучала ў голасе святара, што правіў літургію.

Яна была, як мадонна, белая, пяшчотная й ахутаная таямніцай.

Цэлы дзень мы слухалі зязюлю. У нядзелю вечарам мы паехалі
назад у горад.

Засынаючы ў пасцелі, я адчувала, як нацягваецца падрумяне-
ная скура. Прасцірадлы былі куды халаднейшымі за яе. Калі я
прачнулася, кватэра здавалася напоенай вясновым сонцам і
словам птушак.

Але дзень гэты скончыўся змрокам. Болей вясна ніколі ўжо не

была гэтакай чароўнай. У светлай пахучай зеляніне затаілася неадчэпная бяда, нахабная пагроза раптоўнай смерці.

Пачалося з таго, што Марта знайшла аднаго ў сябе на сцягне. Ён быў маленькі й чорны. Спачатку я прыняла мамыны словы за жарт, ды потым я зразумела, што гэта праўда, што ў бок маёй старэйшай сястры сапраўды ўгрызся якісьці жучок. Ён засеў там і баўтаў нагамі. Галава ягоная ўвайшла гыбока ў ейнае белае цела. Жучок піў у яе кроў.

Мама панікавала. Цяпер у Марты будзе запаленне мозгу. Чаму ў нас у краіне магчымыя такія жахі? Мама плакала й вядзьмарыла з папяровым фунцікам. Марта, застыўшы ад страху, сядзела на кухонным сталe. Трымаючы фунцік над кляшчом, мама палівала яго спачатку алеем, потым бензінам. Час ад часу яна запускала пад скуру пінцэт і намагалася расхістаць брыдотнае стварэнне, якое ніяк не хацела расціснуць сківіцы. Марта плакала, мама ўжо і так плакала.

Няўжо яна памрэ, пыталася Марта. З працы прыйшоў тата і ўзяўся іх супакойваць. Ён пакорпаўся ў сваіх медычных кніжках, сазваніўся з калегамі ды сцвярджаў, што вялікае небяспекі няма, што ўсё скончыцца добра й што кляшчы рэдка бываюць заражаныя старшным вірусам.

Я ўпершыню ў жыцці пачула пра кляшчоў. Да гэтага дня вясна заўсягды здавалася мне цудоўнай, а прырода – прыгожай і добрай. Пасля гэтага выпадку яны былі паяднаныя з небяспекай, якая падпільноўвала цябе на кожным лузе ды пад кожным кустом, у кожным цудоўным вясновым краявідзе.

Я болей не магла гуляць па лесе, не ўспамінаючы пра падступных захопнікаў. Кляшчы сталі нам заўсёднай тэмай размоў, а жыццё на выспе змушала на тое, што то адзін, то другі з членаў сям'і падлягаў абследванню й выдаленню паразіта. І кожны раз працэдура гэтая выклікала непрыемнае адчуванне. Так мы й не звыклі да яе, асабліва мама.

– Гэта не натуральна, каб штогод так доўга стаялі халады. Калі прыходзіць цяпло, і людзі, і жывёла проста шалеюць, – казалла мама.

Гэтакае было ў яе тлумачэнне. Мама не разумела, як яна наогул згадзілася жыць у Швецыі, чаму не звар'яцела ад гэтае цямрэчы, снегу й марозу.

У нас пасяліўся страх, ён пакінуў глыбокі след і прарос, шырока распасцершы свае карані. Зразумела, зязюльчын голас паранейшаму асацыяваўся з цудоўным месяцам траўнем, але цяпер ён выклікаў не толькі асалоду. У ім гучала цьмяная пагроза, непрадбачная, якая выклікала агіду й небяспеку.

Не магу растлумачыць, чаму гэты выпадак так уразіў мяне. Я звывла да таго, што мама парою дазваляла сабе эмацыйныя ўсплёскі. Гэта было ў яе ў натуры. І я не баялая яе.

Аде гэтым разам размова ішла пра іншае. Вераемна было закранута штосьці вельмі важнае, пахіснута аснова асноў. Я не магла змірыцца з нападам на сябе, не хацела, каб мяне грызлі паразіты. Прырода, прыгожая, чароўная, боская прырода раптам зрабіла выпад супраць мяне, ператварылася ў пагрозу. Навошта ж мяне наогул спакусілі даверыцца ёй?

Цяпер для мяне былі сапсаваныя й горы. Я болей не магла бачыць іх, не магла слухаць цыкадаў. Я стаяла на балконе й глядзела на мора, мне хацелася пакупацца, хацелася пасядзець у Эстэр, але я была не ў стане пайсці туды. Я стала палонніцай гатэлю, палонніцай гораў. Мне адусюль блазілася смерць. Смерць адусюль насоўвалася.

Мне было дзесяць гадоў, калі я знайшла ліст. Мама толькі што вярнулася з Іспаніі. Гэта было ў жніўні, незадоўга да канца канікулаў. Кроны бярозаў на выспе пацямнелі, а на кустах ажыны за лодачнай вазоўняй пачалі ўжо спець ягады.

Калі зазваніў тэлефон, я сядзела ў халаце на верандзе й ела кукурузныя клапці з сыраквашай. Мама й тата чыталі ў плеченых крэслах у садзе. У доме была адна я.

Званіў калега мамы з татай, з той жа бальніцы. Калі я сказала, што яны загараюць, урач не захацеў турбаваць іх. Ён толькі прасіў перадаць, каб яны пазней самі пазванілі яму.

Я абяцала перадаць просьбу й пайшла пакінуць запіску на маміным стале. Па ім былі раскіданыя газеты й тэлефонныя кнігі. Я выцягнула са стосу лістоў паперы. У нашым летнім дамку тварыўся такі ж беспарадак, як і ў гарадзкой кватэры. Я па-

шукала мейсца, дзе запіска адразу кінецца ім у вочы. Прыўзняла падсцілку на сталае. Не ведаю чаму, быццам упэўненая што ўнізе штосьці ляжыць.

Там ляжаў ліст, адпраўлены на мінулым тыдні з Сан-Себасцяна. Ліст быў напісаны ад рукі на некалькіх старонках і адрасаваны маме. Незразумела чаму я пачала чытаць яго.

Гэта было мілоснае пасланне. Яно выказвала мацнейшую журбу. Ад першага да апошняга слова яно было прысвечана маме, яе зумеўнаму твару, яе целу, яе голасу.

Мужчына глыбока пакутваў без яе. Ён кахаў яе й хацеў жыць побач, кожная хвіліна без яе была хвілінай тугі й смутку, страчайнай часцінаю цыцця. Ён дрыжэў ад смагнасці, ад жарсці да яе.

Помню, як я стаяла з лістом у руцэ й глядзела на бацькоў, што сядзелі ў садзе. Яны здаваліся цалкам несумятлівымі. Я бачыла мамін пучок да сінізны чорных валасоў ды татаву бліскучую лысіну.

Магчыма, калі б я была на пару гадоў маладзейшая, маё поле зроку раздваілася б. Гледзячы на іх цяпер, я адчула адно хваравітае вызваленне. Усё на свеце выглядае іначай, чым ёсць на самой справе, нават за самымі моцнымі сценамі няма поўнага адзінства, адтуль таксама йдуць падземныя хады.

Можа быць, у гэтым і заключаецца багацце жыцця.

$$4 + 4 + 4$$

Кенэт Клемэц
нарадзіўся ў 1964 г. у
Готрэры, жыве ў
Гэтэборзе. У 90-я гады
выдаваў часопісы
«Худыні» і
«Шэхерэзадэ» і
ўдзельнічаў у
паэтычнай сябрыне
«Вундэрбаўм», якая
мела на мэце
абнаўленне шведскай
паэзіі для сцэны.
Дэбютаваў у 1977 г.
зборнікам «Год з
трынаццацю
месяцамі».

Пераклады Алеся Разанава

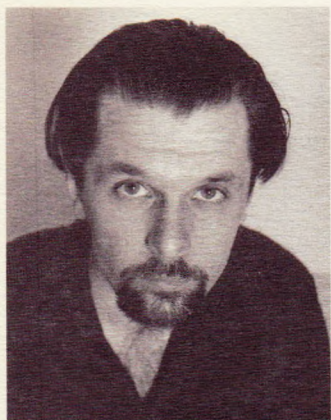

Foto: Cato Lein

Kennet Klemets,
född 1964 i Gottröra,
bosatt i Göteborg. Gav
under 90-talet ut tid-
skrifterna Houdini och
Scheherazade samt var
som medlem i poesi-
gruppen Wunderbaum
med om att förnya sven-
sk scenpoesi.
Debuterade 1997 med
År med tretton månår.
Klemets är översättare
samt arbetar på
Författarcentrum Öst.

што мне ў найменні сваім
я ляжу ляжу ля цябе нерухома
я рэч цямрэчы
я вочы ночы
я зоркі і птушкі
і забытак глыбокі як зоркі і птушкі
тое што ты не кажаш чую
тое што не мінае ніколі бачу
я абяцаю: што б ты ні рабіла прыйду
(зоркі ў цябе на далонях)
я абяцаю: што б ты ні рабіла пайду
(птушкі ў цябе на далонях)
я той хто вяртаецца
адусюль

адкрыўся вачам тваім сад
і ў садзе ты ўбачыла неспадзявана
як узлятае чмяліха цяжарная з чартапалоху
і тут жа ўлятае ў сетку
вялізнай павуціны
ў цяні вялізных дрэў
і ўбачыла ты як тут жа
выбег аднекуль і шпарка-жвава
пабег павуцінай сваёю павук і ўсадзіў
свае хіжалі ў чмяліху, унепрытомніў
спавіў у абрус і ў сурвэткі

твая галава – ліхтар
з тонкаю, цвёрдаю абалонкай
нехта, каго табе нестася
згадка, здагадка, цень
што адасобіўся ад астатніх
паставіў святлістую свечку
ў атвор твайго цемені, пачакаў
пакуль разгарэлася свечка
полымем чыстым і роўным, паклаў
руку на атвор, затуліў і назад
падаўся цішком
асцярожна дужа

чара з чорнай зямлі
чара з вады і промняў
чара з крыві і скуры
чара якая чэрпае вецер
чара з караня і мамля
чара з чэрава і травы
чара з чэрапа і атруты
чара з учэпістых злосных вачэй
чара з рук што бароняць ад небяспекі
чара якая чэрпае вецер
чара з чорнай зямлі
чара якая была зямлёю
чара з прашчуравай сядзібы
чара з попелу і малака
чара з галавакрутнай няпомнасці
чара з чароўнага смеху
чара з гаркоты і гора
чара якая чаўрэе і растае
чара якае цябе вартуе
чара якая чэрпае вецер у спрэчцы з ветрам
чара з чорнай зямлі
чара што супадае з зямлёю
чара з вады і промняў
чара з рыфленай непрыяззі
чара з любові шчырай

з кары ў яе твар:

бабуля

між дрэў

выпрабоўваючы, нагою
адной і другою знайшла
зямлю пад нагамі, ступіла
маленечкі крок назад
на сукенцы разгладзіла зборку
прыгладзіла валасы
на грудзях склала рукі ўрачыста
вочы ўзняла, паглядзела
святлеючы, перад сабой
здрыганулася, засталася
між дрэў назаўжды

выкрадзеным ключом
адмыкаеш дзверы
ўваходзіш у цёмны
самотны пакой, у ім
сцярожка ўздываешся з ложка
з высокім узлобкам, у лоб
цалуеш сябе самога
і бачыш: пакой раствараецца
ў цёплым дажджы
(ніхто цябе больш не разлучыць)

ты бачыш як людзі адно аднаго ядуць
ядуць з прагавітай паныласцю
з распачным захапленнем
з драпежнай прыязнасцю
а ўсё роўна не здавальняецца голад
прыходіць вечар (заўсёды
хоць нейкая але ўцеха)
вяртаешся ў свой пакой
каб яшчэ раз даверыцца спробе
скласці верш
які ўводзіць у верш
і выводзіць з яго
і становіцца цэлам і сэнсам
ды ўжо там, у той думцы
ты ўсё сапсаваў, урэшце
ты апынаешся на балконе
у аранжавым пластыкавым крэсле
пад сінім як у Ёолта Дыснея небам
п'еш цёплы гарэнлівы ром
слухаеш спевы цыкадаў
на сённа апошняе кліканне да малітвы
чакаючы калі стома
гэтак знясіліць што ты заснеш
а калі ўсё аціхне, тады:
прыглушанае шапаценне
вогнішча мозгу, агменя мозгу
сярод абыякавых, вабліва прахалодных
гасцінічных белых прасцін

прыйшоў наўскасы ў гэты свет
мозг сядзеў наўскасы
нервы, пяць адчуванняў
шостае, нібы званок наўскасы
з ускоснай дакладнасцю
ты праразаеш дні
узносіш косыя мольбы
простаму богу
косаму богу, каб
калі ты (коса) памрэш
калі ў іншы свет падасія (коса)
цябе пахавалі ў магіле косай
у печы косай спалілі
развеялі ў косым ветры
і каб у нябёсах была
косая брама

уцялася мноства стрэлаў
у цела тваё
але кроў не цячэ
у цябе няма сэрца

вока –
сіні крыштал
вось-вось рассыплецца
на аскепкі

цвёрдае й мяккае
і ваяўнічае
што ўцякае

не на вачах
не на словах
можна паверыць

ты прыцягваеш да сябе
і ад сябе адштурхоўваеш

$$4 + 4 + 4$$

Кристофер Леандоер

родился в 1962 г. в
Стокгольме, в
настоящее время
живет в Минске. Его
первый сборник стихов
(1987) назывался
«Колокол для
ныряния». Наряду с
лирикой он
опубликовал сборник
рассказов «Черные
зеркала», один роман
и детскую книгу
«Ангелы в лифте».
Леандоер – критик
французской
литературы – написал
книгу о Марселе
Прусте.

Переклады Рыгора Барадуліна

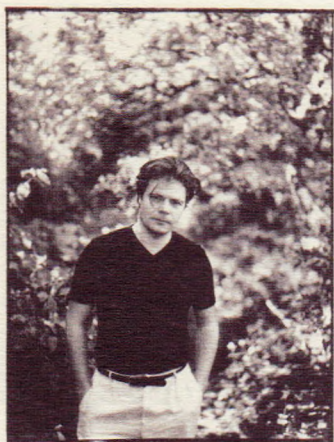

Foto: Ulla Montan

Kristoffer Leandoer, född 1962 i Stockholm, för närvarande bosatt i Minsk. Debuterade 1987 med *Dykarklocka* och har vid sidan om lyriken givit ut novellsamlingen *Svarta speglar*, en roman samt ungdomsboken *Änglar i hissen*. Leandoer är kritiker inriktad på fransk litteratur och har skrivit en bok om Proust.

Са зборніка «Шкляное цела»

Шкляное цела

Прысмак твой жыве ў мяне ў роце,
кроў і мята.
Я даю табе пах гарэлай лістоты.
Ты – цела шкляное, якое верціцца
разам са светам, як школьны двор,
новы спосаб глядзець.
Я ўвесь час намагаюся пасяліць цябе на паперу,
але ты замінаеш мне засяродзіцца.
Маё падзенне гэткае ж бесклапотнае як і падзенне снегу.
Мова перад табой робіцца звычайкай благою,
абгрызеныя пазночкі, нервознасць, пры якой жуеш жуйку.
Кожнае слова вымаўленае – новы прыступ.
Я пакідаю белыя старонкі кніг
і вяду свае будучыя нататкі
у пустых зморшчынах прасцірадлаў.
Твой цень імкнецца па спіне
пакуль я не сканчаюся.
Гук гэтакі, як калі разнасцежаваю павекі.
Кожная атворына ў табе – зрэнка,
бездапаможна падаю я ў сеткавіцу,
дзе ты мяне праяўляеш.

Тэорыя супраціўлення матэрыялаў

Мне даспадобы гэты шафёр аўтобуса,
ён выгуквае прыпынкі рыхтык
верыць у іх назовы.
Ансгарыегатан, Варвсгатан, Лігнагатан,
Хурнстулль!
Зусім новае памкненне нарадзілася ўва мне:
зрабіцца журботна прыпынкам аўтобусным
і мроіць, кожнай марознай раніцай,
пра магічны выгук:
Наступны прыпынак – *Леандэр!* Канцавы!
Усіх пасажыраў просім выйсці!
Вядома –
нават у маркоты маюцца межы.

Са зборніка «Стаггольмская хвароба»

Камуністычны маніфест, частка 2.

Толькі калі я заплюшчваю вочы,
мяне асляпляе святло.
Мы залазім пад коўдру,
іншае неба ахінае
нас купалам сваёй далані.
Уздых, выдых.
Снег ідзе ў цябе ў жываце,
маёй адзінай утопіі.
Мой сон адо толькі той, ды ўпадзі
ў яго, няхай павекі
сустрэнуцца аблачына да аблачыны.
пакуль мы можам не адплюшчваць вочы,
у вас няма ні шанцу

Шведскія мужчыны

Шведскія мужчыны лысеюць рана,
але трымаюць добрую фізічную форму
нават у пахілым веку.
Шведскія мужчыны адменна гатуюць
і ніколі не змешваюць колеры ў пральнай машыне.
Шведскія мужчыны любяць быць на прыродзе
і лічаць за важнае клапаціцца пра экалогію.
Шведскія мужчыны статыстычна
лепшыя ў свеце бацькі.
Шведскія мужчыны бяседзяцца са сваімі сябрамі.
У шведскіх мужчын адносна прыстойны рэпертуар
слоў, якія пачуцці выказваюць.
І яны, відавочна, вераць у штосьці, хоць і не ў царкве.
Калі яны пехатой ідуць дадому ад электрычкі
з прадуктовым пакетам і кніжкай для чытання ў дарозе,
ім няўзмогу зразумець, зусім не разумеюць,
чаму прысмеркі, што гусцеюць за краем асветленай
электрычкай сцяжыны,
насяляюць іх такой жа маркотай, што ў вечар перад
тэлевізарам.

Эльсе

Ты зусім не там, дзе няма цябе,
нічога няма там, дзе цябе няма.
Я нават каву п'ю з твайго позірку.
Калі ты выходзіш з пакою,
дык забіраеш з сабою любое жыццё:
свянуць чырвоныя шчокі кафейніка,
ягоная гаваркосць знікае ў немым метале.
Калі твой голас у тэлефоне пераходзіць на расійскую мову,
шведская адразу ж ператвараецца ў мёртвую мову.
Я на іншых не размаўляю, я не кажу нічога.
Адным вухам ты слухаеш толькі мяне,
другое трымціцца на вятрах свету.
Звонку мігаціць млечны шлях, да цябе падобны, я зябну.
Я прымружваю павекі як вырачаны на смерць,
ты выразаеш праз іх сузор'і,
аглабень і вазок: ты едзеш па мяне.
Калі я падаю, ты сядзіш ля эшафоту,
расставіўшы ногі й распрастаўшы спаднічку,
і мая галава ўкладваецца да цябе на ўлонне.

У канцы кожнага святла ёсць тунэль

Калі ты толькі прыехала ў горад,
ад усіх абліччаў, што бачыла
ў метро, ты да распачы стамілася.
Ты здолела глядзець на іх па аднаму
і ва ўсіх спадарожных бачыла.
Ты сядзела насупроць іх, як сядзяць за сталом,
і ў вакне шукала іхныя мроі.
У тое лета было цёпла,
ты працавала ў нейкай бальніцы й жыла адна.
Ты заўсягды сыходзіла на «Слюссэнэ».
Ты адчувала блізкасць цела як нявыказанае патрабаванне
і ўзбягала па эскалатару
з прысмакам крыві ў роце, адрэналін.
Ці верыла ты, што гэтыя шырока разнасцежаныя вочы бачаць?
Ці верыла, што пад зямлёй шляхі
былі агульнымі для нас –
што ў вас адна таямніца?
Нарэшце ўцяміла ты асаблівыя правілы тунэляў.
У змроку ўнізе ўсё робіцца адваротным.
Мы бярэм туды толькі цені,
бо йначай як жа нам хопіць мейсца?
У любым натоўпе ёсць свой сэнс.
Калі людзі множацца,
у суме заўсягды атрымліваецца нуль.
Цябе гэта вельмі ўладжвала,
ты не хацела бараніцца ад сустрэчаў з якойсьці асобаю.
Зіхотлівае святло – дастатковая абарона ад кантролю,
цела, якое датыкаецца да цябе,
позірк, які ўплютваецца ў твой,
адмаўляецца проста прызнаць тваё існаванне.

Ты хутка навучылася любіць здранцвенне
тых целаў, што адзіночна перапраўляюцца
праз сваё асабістае падзем'е.
Але цябе па-ранейшаму ахінае хваляй
кожны раз, калі ты падымаеш вочы,
нібыта ад цябе патрабуецца штосьці асаблівае.
Цёмны рэйс – твой адзіны твой млечны шлях.
Вас заўсягды 5 1/2 мільярдаў
у тваім вагоне метро, на шляху
да невядомага свету
штодзённага паўтору.

На зямлі цяпер жывых гэтулькі ж
колькі й мёртвых, нават крыху больш.
Нас, тых, хто дышае, цяпер незлічона болей
за тых, хто калі-небудзь дыхаў раней.
Ты таму заўсягды вяртаешся
сюды, ўніз, у чэрава зямлі:
каб урэшце перастаць быць у бальшыні?
У гэтых тунэлях мерцвякі валадараць.
Гэта іхнае царства.
Ты тут застаешся чужой, госьцю.
Ты таму хочаш быць тут як дома?

Ты размаўляла па-шведску гэтак, як
як гавораць на замежнае мове,
таропка выпіхвала кожны поўны сказ,
не паспяваючы скеміць, пра што гаварыла.
І свабоду сваю ты набыла на бальнічных насілках,
як самых малюпаткіх цягліцаў цела даволі,
каб неабмежавана панаваць над часам і прастораю:
тых цягліцаў, што кіруюць тваімі павекамі.
Ты вандравала па сваіх уласных тунэлях,
калі ўрачы прасвечвалі тваю таўстую кішку, рэктаскапія.
Ты ведаеш, як проста там заблудзіць.
Але твой жывот не ўтойвае нейкай змрочнае таямніцы,
білате ў вышэйшыя сферы.
З цябе не ліецца зіхоцістае святло.
Ты бежанка, адзіная, што перажыла
якуюсьці буйную катастрофу,
і ты ўсё яшчэ носіш іх на спіне,
усё, чаго яны чакалі.
Ты кажаш, што жывеш уласным жыццём,
хоць усе бачаць, як ты згінаешся
пад цяжарам тых, хто застаўся.
І смерць ужо сфатаграфавала цябе,
тут, унізе маецца негатыў у архіве,
які чакае, калі стане праўдаю.
Дзверы адчыняюцца й дзверы зачыняюцца.
Ты паехала гэтак далёка, каб быць сустрэтаю тымі,
каго ты пакінула.
Ты паехала гэтак далёка па гэтых тунэлях.
Ты можаш дастацца проста да іх,
можаш выбавіцца ў вакно –
там блукаюць іхнія целы, празрыстыя.

Яны акаляюць цябе ды намагаюцца марна
намацаць тваю куртку, размахваючы кожны
сваёй уласнай гісторыяй, ніколі не распавяданай,
кожны сваёю смерцю.

Ты чуеш бліжэй іхныя галасы тут,
у халераванні вялікай вады
над тваёй галавою, ты адчуваеш ціскат –
ты патонула?

Мая смерць была самотнай вандроўкай праз аграмадзістыя залі.
Я нікога не бачыў – я пакутаваў ад святла – мяне падымала ўгору –
ўвесь час угору, але прызямліўся я ўсё ж пад зямлёй глыбока.
Мая смерць была самотніцаю. А твая?
Я тут толькі праездам, кароткі візіт
спаміж дзвюма станцыямі. Я сарваў лісцінку там наверху,
восеньскую лісцінку, круціў яе ў руцэ, калі цягнік стаяў
і думаў пра цябе. Гэта ўсё.
Я помню... але не хачу помніць.
Лелей скажы, хто я, скажы, кім я павінен быць.
Скажы мне, куды я еду.
Я помню... але не хачу помніць.
Мой сын, ты кароль нуля.
Яна паварочваецца.
Яна пачынае йсці назад,
знікае ў праходзе,
і ты бяжыш, распасцершы рукі,
ты няволіш яе ў свае абдымкі –
Але ўсё, на што натыкаюцца твае рукі –
цеплаватая шыба вакна, след
інею твайго ўласнага дыхання.
Ты зноўку замкнёны, ў відушчых вачах,
у дрогкім вагоне,
белым хрыпенні галасоў дынамікаў.
Дзверы расчыняюцца й зачыняюцца.
З лісцінкаю, расцёртаю ў пыл, і павекамі,
ўзарванымі знутры, ты мінаеш турнікет
і зноў уступаеш у лета й дзень:
У канцы кожнага святла ёсць тунэль.

$$4 + 4 + 4$$

Ніна Мацяш
Рыгор Барадулін
Алесь Разанаў
Сяргей Законнікаў

4 + 4 + 4

Nina Matsjasj
Rigor Baradulin
Ales Razanau
Sergej Zakonnikov

Ніна Мацяш

нарадзілася 20 верасня
1943 у вёсцы Нівы
Бярозаўскага раёна
Брэсцкай вобласці ў
сялянскай сям'і.

Першы верш
апублікавала ў 1962
годзе. З тае пары
выпусціла шмат зборнікаў
паэзіі, сярод якіх «Поўны
келіх», «Прыручэнне
вясны», «Шчаслівай долю
назаві» і іншыя. Ніна
Мацяш напісала шмат
п'ес для тэатра лялек.

Перакладае з
французскай, нямецкай,
польскай і украінскай моў.
У яе пераклады выйшлі
кнігі Ж. Алівье,
Ж. Сімянона,
А. Дэ Сэнт-Экзюперы,
Г. дэ Мапасана і іншыя.
Лаўрэат літаратурнай
прэміі імя Куляшова.

Nina Matsjasj

föddes 1943 i trakten av Brest. 1962 publicerade hon sin första dikt och har sedan dess givit ut åtskilliga poesiböcker; den mest kända är Vårens tämjande. Hon har också skrivit många pjäser för dockteater och översätter själv från franska, tyska, polska och ukrainska. Matsjasj har fått det vitryska Kulisjovpriset.

Я маю толькі ймя.
Чатыры літаркі –
нібы чатыры бакі свету.
Твор,
мне прадвызначаны,
дзеля пераствору
у плынь жыцця.
Тайнапіс лёсу, каторы
спрабую адтаемніць.

Jag äger endast namnet.
Fyra små bokstäver –
som jordens fyra hörn.
En skapelse
som jag har fått
att omskapa
till livets flöde.
En ödets chifferskrift, som jag
försöker dechifrera.

Накідаюць...

Вецер водарыць упарта
Першацветаваю цнотай.
...Накідаюць мне пагарду.
Свет не варты пашаноты.
На стаптаны поплаў выйду –
У сіле шарону ранне.
...Накідаюць мне агіду.
Свет не варт замілавання.
Што мінецца хмараў навіль –
Суцяшэннейка слабое.
...Накідаюць мне нянавісьць.
Сэрца плача па любові.

Tvång

Vinden doftar envist av
primulans jungfrulighet.
...Ringaktning tvingar man på mig.
Inte är världen värd aktning.

Jag går ut i beteshagen –
Gryningen i frostens nät.
... Motvilja tvingar man på mig.
Inte är världen värd ömhet.

Att de tunga molnen lättar
är en klen och mager tröst.
...Hatet tvingar man på mig.
Hjärtat gråter efter kärlek.

Пры сцежцы
гарыць куст ружавы.
Мінаюцца з ім людзі
і зрываюць
дзівосныя бутоны.
Рукі ж мае –
пустыя.
Бо сцежка не мая?

Пчолка

Сшывае лёс крывой іголкай
Памкненні й чыны ніткай скрухі.
Душа нектар свой,
быццам пчолка,
Усё шукае ў полі руху.
Нічым пагрэбаваць не можа,
Хоць не заўсёды патрапляе
З падзейнай наклеці варожай
Жывіцца тым, што прасвятляе.
І мус уроку паўтарацца,
Пакуль не ўсвоіцца належна,
Што не ад змены дэкарацый
Спектакль
і ролі ў ім
залежаць.

Med krokig nål syr ödet samman
längtan och handling med en tråd av sorg.
Själen söker ständigt,
som ett bi,
sin nektar på rörelsens fält.

Och ingenting kan hon försmå
trots att hon inte alltid klarar
att bland fientliga handlings-blomster
livnära sig av det som lyser upp.

Och lektionen skall upprepas,
tills den inlärts som sig bör:
Det är inte av dekoren
som föreställningen
och rollerna
beror.

Яшчэ ўсё навіваецца вопрадзень
утульнасці, супакоенасці, святла, –
толькі б хто не чапіў
груба, жорстка выкручанага крыла,
толькі б хто –
назнарок, а ці неабачна –
зноў не вымкнуў ранейшага болю!..
Хай хоць трохі яшчэ
патрымае ў сваім прыполе
абярэжлівая спагада нябёсаў
на доле...

Ännu nystas ständigt en kokong
av hemtrevnad och lugn och ljus –
bara inte någon klumpigt
vidrör den vinge som så grymt har vridits loss,
bara inte någon –
med vilje, eller utan avsikt –
åter framkallar den förra smärtan!...

Må den då bevara
något litet av himlens läkande
medkänsla i kjortelfållen,
på jorden...

Скрыпка

Скрозь –
богава дрэва ды скрыпень.
Надхмар'я і долу бяседа.
Адкуль,
кім забытая скрыпка
Тут, дзе ні сцяжыны, ні следу?
Зусім учарнелая дэка.
А струны іржою не ўзяты...
Ці гэта
душа чалавека,
Што фібрамі ўсімі напята,
Каб суадпаведна азвацца
І на матылька, і на жабу,
Не ўмеючы гукам схавацца, –
Сама
ці брыда,
ці паваба...

Fiolen

Överallt

är malört och johannesört.

Ett samtal mellan himmelen och jorden.

Var kommer den ifrån?

Vem kan ha glömt fiolen
här, där inga stigar finns och inga spår?

Klanglådan har svartnat helt.

Men strängarna har inte rosten rört...

Eller är detta

en människosjäl
som med alla fibrer spända,

för att på lämpligt sätt

ge återklang såväl åt fjärilen som paddan,
och då den inte kunnat gömma sig i ljudet,
själv

blivit till ett missfoster,

eller en attraktion...

Трохі дзіўна

Трохі дзіўна: не чулася, паяснеў калі
мой дрымучы лес над вадою цёмнай,
дзе лябёдачка з лебедзем –
у іншасвеце –
плылі.

Трохі дзіўна: больш не ведаю стомы
рухаў пустых,
неўмалотных думак атрута
страціла сілу.

...Дзесь плывуць сабе
тыя лебедзі з лябёдачкай...

Дзякуй, сэрца, што іх
у невараць
адпусціла.

Ззянне крылаў тых птахаў шчаслівых
яшчэ

стукам тваім гарачым
мяне дагоніць,
іначай

так несмутліва
не світала б сягоння.

Lite egendomligt

Lite egendomligt: Jag märkte inte när den ljusnade,
min slumrande skog över det mörka vattnet,
där svanhonan och svanen
– i en annan värld –
simmade.

Lite egendomligt: Jag känner inte längre tröttheten
av meningslösa rörelser,
de fruktlösa tankarnas gift
har förlorat sin kraft.

...Någonstans simmar de
denna svan och hans hona...

Tack, hjärta, att du
släppte iväg dem
till oåterkalleligheten.

Vingarnas ljus hos dessa lyckliga fåglar
når mig
ännu
med dina heta slag,
annars
skulle det inte så sorglöst
ha ljusnat idag.

Звычайны,
беспадзейны дзень.
Нічога не чакалася,
і ўжо нічому сэння не адбыцца.
Лілейкай гойдаецца сэрца
у затоцы
пяшчоты невытлумачальнай...

En vanlig,
händselös dag.
Ingenting var väntat
och ingenting kan hända mer idag.

Som en näckros gungar hjärtat
i en bukt
av oförklarlig ömhet...

Рыгор Барадулін

Паэт, перакладчык.

Нарадзіўся 24.02.1935,

на хутары Верасоўка

Ушачскага раёна

Віцебскай вобласці.

Пасля заканчэння
сярэдняй школы ў 1954
паступіў на філалагічны
факультэт БДУ. Першыя
вершы былі апублікаваны

ў 1953 годзе. Пасля

заканчэння універсітэту ў

1959 годзе працаваў у

рэдакцыях газеты

«Савецкая Беларусь»,

часопісаў «Бярозка»,

«Беларусь», «Полымя»,

выдавецтвах «Беларусь»,

«Мастацкая літаратура».

У 1989 годзе з'яўляўся

адным з заснавальнікаў

Беларускага ПЕН-цэнтру,

у 1990-1994 – прэзідэнт

Беларускага ПЕН-цэнтру,

у 1996 годзе – лаўрэат

прэміі імя Алеся

Адамовіча, якая

прысуджаецца

Беларускім ПЕН-цэнтрам.

Фота Віктара Стралкоўскага

Rigor Baradulin

föddes 1935 i Vitebsktrakten, hans första dikter publicerades 1953 och idag är han Vitrysslands mest kände poet, mångfaldigt prisbelönad. Han har arbetat som redaktör för ett flertal tidningar. 1989 var Baradulin med om att grunda vitryska PEN-klubben och var 1990-94 dess ordförande. Baradulin är också verksam som översättare. (Katten heter för övrigt Anton.)

Марк Шагал

Жыццё працякала –
І не стараўся
Залапіць гарбаты дах.
Губляў галаву
І не спяшаўся
Яе адшукаць.
Ягоны сусед Макар
Пасвіў цялят
Недзе ў Маркаўшчыне
Ці на Пескаваціку,
А ён пераганяў коз
З Елісейскіх палёў
На Млечны выган.
Козы былі з Віцебска,
Дзе дагэтуль
На глухаватай вуліцы
Чакае яго мураванка
І на падваконні
Гараць бальзамінкі
Зоркамі малалецтва
У цёплым космасе
Незабытай бацькаўшчыны.

1987

Marc Chagall

Livet gick vidare –
och han brydde sig inte om
att laga det sneda taket.
Han tappade huvudet
och hade ingen brådska
att söka rätt på det.
Hans granne Makar
vallade kalvar
någonstans i Markovsjtjina,
eller på Peskovatik
Men han drev getter
från de elyseiska fälten
till vintergatans betesmarker.
Getterna var från Vitebsk,
där ännu
hans lilla hus av tegel väntar honom
på den ödsliga gatan,
och på fönsterbräderna
brinner geranier
med de små stjärnorna från barndomen,
i en oförglömlig hemtrakts
varma kosmos.

1987

Нязломленаць

А неба глядзіць з-пад зялёных стрэх,
І сосны ягоным даверам бадзёрыя.

Ігліца,

Сыплючыся на снег,

Праносіць раскрытае V –

V

I

K

T

O

R

I

A

1993

Ståndaktighet

Och himlen tittar ut under de gröna taken
och tallarna blir morska av dess tillit.

Barret

som faller ner mot snön

bär med sig ett bevingat V –

V

I

K

T

O

R

I

A

1993

Хто Скажа

За што трымаецца ластаўка,
Як лепіць сабе гняздо?

Någon påpekar

Vad håller svalan fast sig i
när hon bygger sig sitt näste?

У цяперашнім
меней і меней мяне,
у мінулым –
болей і болей,
у будучым часе
я ўжо неўзабаве
буду.
Жыву ў трохкутніку,
дзе кожны кут
няўтульны
і чужаваты.

I nutiden
är mindre och mindre av mig.
I det förgångna
blir det mer och mer,
i framtiden
kommer jag snart
att vara.
Jag lever i en trehörning,
där varje hörn
är otrivsamt
och främmande.

Рака,
што пада мной смяялася,
сплыла,
разбілася люстэрка,
і толькі смех яшчэ гучыць
у берагах зыбучых памяці...

Floden
som skrattade under mig,
svämmade över,
spegeln krossades,
och bara skrattet ljuder ännu
på det vattendränkta minnets stränder...

Трыпціх Ушаччыны

I

Пацягнуўся певень,
выгнуў зацёккую шыю і
таропка крыламі залапатаў.
Так развадняк
пасля бурнай начы ляпае
сябе па кішэнях,
спадзеючыся знайсці на піва.
Мнагажэнец і валацуга,
пявун галаву закінуў,
каб песняй, сівейшай
за туманы, уславіць
наложніц, і грэбнем
гарачым, як цыркуляркай,
неба распалавініў –
сонца з захмар'я выпала
костачкай пераспелага персіка...
Уласнага голасу
не можа наслухацца певень,
хваліцца,
што сонца вызваліў,
і сам сабе пляскае.
Ну што ж, няхай пацешыцца,
покуль ягоным крылом
прыпечак не замятуць
пасля таго, як засмажаць
яечню для госця...
Сінічка пасялілася ў садзе,
сінім званочкам звiніць:
– Ці ты спіш, ці ты спіш?..
Уставай, уставай!..

Usjatjinas triptyk

I.

Tuppen sträckte på sig

böjde den uppburrade halsen och
och började att hastigt slå med vingarna.

Så som den olycklige

efter en stormig natt
slår sig på fickorna
i hopp om att finna pengar till öl.

Denne bigamist och kurtisör

till sångare kastade tillbaka huvudet,
för att med sånger gråare än dimman,
lovsjunga sina älskarinnor;
och med den heta kammen,
som en passare,
klöv han himlen –
solen föll ut ur det blå
som kärnan ur en övermogen persika...

Hur den egna rösten ljuder

lyssnar inte tuppen på,
men han skryter med
hur han har bistått solen,
och applåderar sig själv.

Men vad gör det, låt honom roa sig

tills den dag man tar hans vinge
för att sopa spisen ren,
efter att ha stekt
en omelett åt gästen...

Белы ручнік
перакідваю цераз плячо
і, як сват, – маладых вітаю:
сонца і раніцу.

Blåmesen har bosatt sig i trädgården,
 den pinglar med sin blåa bjällra:
 «Sover ni? Inte sover ni väl?
 Stig upp, stig upp...»

En vit handduk

kastar jag över axeln
 och, som de ungas böneman
 välkomnar jag

Zorjka och Denjka...

II

Förstugan står öppen.

Jag står på tröskeln. Griper
 efter dörrklinkan. Jag tittar ut.

Ur fågelboet under takskägget

stack det ut en ung fågel,
 tittade på mig
 med ett stort och uppskrämt öga.
 Ännu ett ögonblick
 och den flög iväg
 och försvann i potatisåkerns labyrinter.

Svalan har kommit tillbaka,

hon frågar:
 Har ni inte sett
 vart min man försvann?

Men plötsligt påminner hon sig:

– Ursäkta,
 jag hade alldeles glömt bort,
 att ni

inte förstår

svale-språket....–

Рыгор Барадулін

4 + 4 + 4

Rigor Baradulin

Jag ville protestera,
hann inte...hon flög iväg...

Bara den slipade pokalen –
pumpans blomma,
klingar stilla.

Inne i den skymtar
en lurvig
och bekymrad
humla....

III

I hur många sekler har man inte
döpt dig
här i floden Dnjeprs vatten, men du
förblev ändå en hedning,
ekan min.

För att fingrarna skulle mötas i bön
sträckte du armarna framåt
och lovprisade vattnets gud,
innan du stångades mot vågorna.

Samle shaman

håll dina tjärsmorda händer samman
och bjud mig
att dricka ur dem...

Man släpper dig inte fri.

Tjudrad stöter du med fuktig nos
mot den gröna strandens kant.

Алесь Разанаў

нарадзіўся 5 снежня 1947 года ў вёсцы Сялец Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

Скончыўшы школу, у 1966 годзе паступіў на адзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта, з якога, аднак, за ўдзел у студэнцкіх хваляваннях (восень 1968), накіраваных на абарону беларускай мовы, быў адлічаны.

У 1970 годзе скончыў Брэсцкі педагагічны інстытут.

Аўтар зборнікаў паэзіі

«Адраджэнне» (1970),

«Назаўжды» (1974),

«Каардынаты быцця» (1976),

«Шлях-360» (1981),

«Вастрые стралы» (1988),

«У горадзе валадарыць Рагвалод» (1992), «Паляванне ў

райскай даліне» (1995),

«Рэчаіснасць» (1998).

Творы Алесея Разанава перакладзены больш чым на 20

моў, асобнымі выданнямі

выйшлі кнігі ў Грузіі, Германіі,

Балгарыі, Польшчы.

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі

Беларусі імя Янкі Купалы.

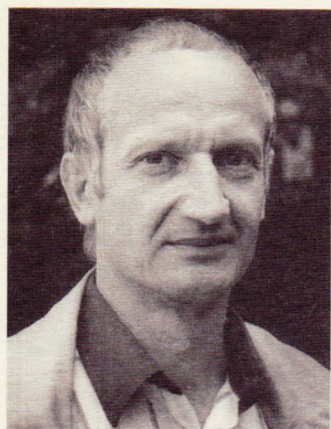

Foto: Renate von Mangoldt

Ales Razanau föddes 1947 i trakten av Brest. Som student kämpade han för det vitryska språket och blev därför avstängd från universitetet. Han har givit ut åtta poesi-böcker, de mest kända heter För alltid och Väg 360. Han har blivit översatt till mer än tjugo språk, och översätter själv. Razanau har fått det vitryska Janki Kupalipriset.

Бязмежа

Палову жыцця падаюся ў свет, палову –
варочаюся са свету,

палову жыцця пішу на дарозе свае
імёны,

палову – закрэсліваю напісанае,
палову жыцця расту ад зямлі, палову –
расту з зямлёю:

і ўсё меш ува мне мяне, і ўсё больш
бязмежа.

Ändlöshet

Halva livet går jag till världen, halva livet
återvänder jag från världen.

Halva livet skriver jag på vägen mina namn, halva livet
stryker jag ut det skrivna,

halva livet växer jag under jorden, halva livet –
tillsammans med jorden –

och allt mindre i mig är mig, och allt mer är
ändlöshet.

Вучань чараўніка

Не ўтрываўшы, я адгарнуў наступную старонку...

«Ліхнаэль, Весмалон, Гермашур, Мэзрагай...» – я чытаю, спяшаючыся, няўцямныя словы-імёны той старой таямнічай кнігі, якую на часіну даверыў мне мой настаўнік...

А на дварэ раптам цямнее, як пры змярканні. Чароды птушак запалоньваюць двор і з гучным пранізлівым крыкам абрушваюцца ў дзверы і вокны.

Спалатнелы, я не паспяваю што-небудзь зрабіць, куды-небудзь падзецца, як у хату ўбягае ўгневаны чараўнік, выхоплівае кнігу, шэпча...

Ужо не вучань, я ўсё далей адыходжу ад чараўніковай сядзібы.

Аднак словы, тыя забароненыя словы-імёны, якія я вычытаў у кнізе... –

я мучуся, я намагаюся не ўспамінаць іх, не дапусціць іх да свайго розуму, не застацца з імі сам-насам...

Я баюся таго, што ведаю.

За вокнамі маёй свядомасці цёмныя крыкі.

Trollkarlens lärling

Jag kunde inte låta bli, jag vände nästa blad...

"Lichnael, Vesmolon, Germasjur, Memrogaj..." – jag läser skyndsamt de obegripliga orden och namnen i den gamla magiska boken, som min lärare för en tid har anförtrott mig...

Och därute är det plötsligt mörkare, som om skymningen inträtt. Flockar av fåglar fyller gården och med ett högt och genomträngande skrik slår de mot fönster och dörrar.

Förstelnad, hinner jag inget göra, inte gömma mig någonstans, när in i huset den rasande trollkarlen rusar, sliter boken ur mina händer och iskar...

Inte längre lärjunge, vandrar jag allt längre bort från trollkarlens gård.

Orden, emellertid, dessa förbjudna ord och namn, som jag läste i boken... –

jag plågar mig, jag anstränger mig att inte minnas dem, att inte släppa in dem i mitt medvetande, att inte bli ensam, öga mot öga med dem...

Jag fruktar det jag vet.

Utanför min kunskaps fönster är mörka skrik.

Падзел

Я аддзяліў слодыч ад горычы, асалоду ад пакуты, рай ад пекла –

і кветкі сталі мяне паіць толькі салодкім нектарам, а дрэвы частаваць толькі райскімі яблыкамі.

Але чым далей, тым з усё большай трывогай я ўслухоўваюся ў тую другую палову падзеленага мною свету.

«Яшчэ не позна, – мне шэпчуць нейчыя галасы, – выпі кубак горычы, якою перапоўніліся кветкі, – і яна ацэліць цябе, саступі ў пекла – і яно цябе выратуе...»

Я вагаюся, тулюся ў сваю палову і не адважваюся зразумець, што я ўжо асуджаны.

Uppdelningen

Jag avskiljde sötman från bitterheten, njutningen från lidandet, paradiset från helvetet –
och blommorna började bjuda mig bara på sötaste nektar, och träden trakterade mig bara med himmelska äpplen.

Men ju längre det går, med dess större oro lyssnar jag till dendär andra halvan av min uppdelade värld.

”Än är det inte försent, – viskar obekanta röster till mig, – töm bitterhetens kalk, som är till brädden fylld av blommor – och den skall bota dig, kliv in i helvetet – och det skall frälsa dig...”

Jag tvekar, gömmer mig i min halva och vågar inte förstå att jag redan är dömd.

Зацьменне

Прыставіўшы да вачэй замглёныя шкліны, людзі глядзяць угору: цяпер яны бачаць, як сонца ззяе і як зацьміцца сонца...

Што, дрэва, што, камень, што, воблака – няўжо мы бачым вас толькі таму, што і вы ў зацьменні?!

А чыстыя сутнасці свету для нас яшчэ ўсё застаюцца закрытымі?!

І мы ні разу ні з чым яшчэ не былі сам-насам?!.

...За вёскаю – рэчка, за рэчкаю – горка, за горкаю – поле, на полі – камень, а на тым камені-валуне стаіць-зіхаціць залатая карона...

Ды варта мне толькі зірнуць на яе сваімі вачыма – усё прападае...

Бачу праз перашкоду.

Думаю праз перашкоду.

Праз перашкоду живу.

І стала сонца зямлэй.

І стала зацьменне целам.

Förmörkelse

Sedan de till ögonen satt sotat glas, tittar människorna uppåt: nu skall de kunna se hur solen skiner och hur solen förmörkas...

Du träd, du sten, du moln – är det verkligen så att vi ser dig bara därför att också du är i förmörkelsen?!

Och att världens rena realiteter förblivit dolda för oss fram till denna stund?!

Och att vi aldrig tidigare en enda gång har lämnats ensamma, på tu man hand, med någonting?!

...Bortom byn är ån, bortom ån är kullen, bortom kullen fältet, på fältet ligger stenen, och på denna flyttblocksbumling glänser och glittrar en gyllene krona...

Men jag behöver bara titta på den med mina ögon, så försvinner alltihop...

Jag tittar genom barriären.

Jag tänker genom barriären.

Genom barriären lever jag.

Och solen har blivit jord.

Och förmörkelsen har blivit kött.

Здарэнні

З неба на мяне падаюць вогненныя жарыны, манеты старажытных княстваў, жабы і рыбіны, рознакаляровыя камяні, зямля пад маімі нагамі перакідваецца то ў багну, то ў пясчаную пустэльню, то ў могілкі дыназаўраў,

а калі мы праходзім паўз вёскі, то на платы ўскокваюць галасістыя пеўні, а з-пад платоў да мяне сігаюць куслівыя сабакі і гусакі.

Здараецца, я смяюся ад захаплення, здараецца, плачу ад болю і крыўды. Але ззаду за мною неадступна рухаюцца два мае пастухі – манекены, якія бароняць мяне ад незлічоных неспадзяванак.

– Мы можам памянцца месцамі, – прапануюць мне манекены, – і тады нічога не будзе здарацца.

Я адмаўляюся.

Я па-ранейшаму ўсё сустракаю першы, і па-ранейшаму свет размаўляе са мною на мове здарэнняў.

Händelser

Från himlen ner på mig faller glödande kol, mynt från forna furstendömen, paddor, fiskar, mångfärgade stenar,

marken under mina fötter förvandlas än till kärr, än till en sandig öken, än till en kyrkogård för urtidsödlor,

och när vi går genom byarna, då hoppar högröstade tuppar upp på planken, och under planken kommer bitska hundar och gåskarlar fram och anfaller mig.

Ibland skrattar jag av hänförelse, ibland gråter jag av förnedring och smärta. Men tätt efter mig följer ständigt mina två herdar – två mekaniska dockor, som skyddar mig från oräkneliga överraskningar.

– Vi skulle kunna byta plats – föreslår dockorna mig – för då skulle ingenting hända.

Jag vägrar.

Jag går, som förut, genom allting som den förste, och som förut talar världen med mig på händelsernas språk.

Сінія людзі

Крышыцца пад нагамі зашэрхлы снег.

Цямнеюць ямы з вадою.

Сакавіцкая ноч: хаты, і вокны, і вуліцы,
ды – без нікога.

Бязлюддзе ў маёй душы, бязлюддзе –
у свеце.

І толькі хістаюцца нада мною прадвеснія
дрэвы,

і толькі бягуць па небе аблогі,

і толькі імчыць кудысьці месяца сіні
човен, а ў ім сядзяць сінія людзі.

Mörkblå människor

Under fötterna mosas den uppblötta snön.

Gropar med vatten mörknar.

Marsnatt: husen, och fönstren och gatorna
är som vore där ingen.

Folktomt är det i min själ, och folktomt är det
i världen.

Och ovanför mig gungar bara vårvinter –
träd,

och över himlen rusar bara moln,

och bara månens mörkblå eka ilar

någonstans, och i den sitter mörkblå människor.

Чорны абраз

У маіх руках абраз, на якім няма ніякай
выявы, ніякіх рысаў, –
чорны драўляны абраз.

Я трымаю яго перад сабою і разам з ім павольна ўзлятаю
па-над падворкамі, па-над жоўтымі асеннімі дрэвамі, па-над
прасторліваю зямлёй...

Я ведаю, на што здатны мае мажлівасці – яны маюць свой
колер, свае абліччы і свае межы, але мяжа маёй немажлівасці,
дзе яна?!

І ці ёсць яна?!

Чорны абраз.

І нямыя прадонні космасу, дзе гараць, не згараючы, сонцы.

Svart bild

I mina händer håller jag en bild, där ingenting finns
av bildat, inte ett streck –
en svart bild av trä.

Jag håller den framför mig och tillsammans lyfter vi lätt
och flyger bort, över härbärgena, över de gula, höstliga trä-
den, över den vidsträckta jorden.

Jag känner mina möjligheter, min förmåga – den har in-
färg, sitt anlete och sina gränser, men gränsen för min o-
förmåga – var är den?!

Och finns den manne?!.

En svart bild.

Och kosmos stumma avgrunder, där solar brinner, utan
att förtäras.

Сяргей Законнікаў
нарадзіўся 16 верасня 1946
года на Віцебшчыне ў сям’і
настаўнікаў. Скончыў
філалагічны факультэт
Беларускага дзяржаўнага
універсітэта. Зараз працуе
галоўным рэдактарам
часопіса «Полымя». Аўтар
трынаццаці кніг паэзіі,
публіцыстыкі, нарысаў, эсэ.
Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі
Рэспублікі Беларусь імя
Я.Купалы за кнігу паэзіі
«Заклінанне», літаратурнай
прэміі імя А.Куляшова за
зборнік вершаў і паэм
«Пакуль жыве мая бяроза»,
міжнароднай польскай
прэміі імя В.Гулевіча за
кнігу «Чорны конь
апакаліпсісу», міжнароднай
украінскай прэміі імя
Г.Скаварады за цыкл
вершаў «Жыві, Украіна!»

Фота Марыі Жылінскай

Sergej Zakonnikov

föddes 1946 i Vitebsk.

Han arbetar på tidskriften Flamman och har skrivit tretton böcker; poesi och essäer. Han har fått flera priser, bl a för sina böcker Förtrolling och Ännu lever min björk. Zakonnikov har fått polska Gulevitjpriset för Apokalypsens svarta häst och Internationella Ukrainska Priset för Leve Ukraina!

Усё з зямлі

Усё з зямлі.
Яна паволі
У зруб жыцця
вянцы кладзе.
Яе не разышлася доля
З маёй ніколі і нідзе.
Усё з зямлі.
З тае прычыны
Яшчэ ў маленстве поўніць кроў
Святое пачуццё айчыны,
Любоў да родных ніў,
бароў.
Усё з зямлі –
акраец хлеба,
Глыток крынічнае вады,
Штодзённай радасці патрэба,
Неспадзяваны крок бяды.
Усё з зямлі.
Мерыдыяны
Яе пакутлівых трывог
Сціскаюць сэрца несціхана,
Праходзяць і праз мой парог.
Усё з зямлі.
Пчаліным гудам,
Сяўбой
і жніўнай малацьбой
Я вечна цешыцца не буду...
Аднойчы стану сам зямлёй.
І я радок невыпадковы
Спялю адданасцю скразной,
Бо нават думы,
нават слова –
Усё з зямлі.
З яе адной.

Allt kommer ifrån jorden

Allt kommer ifrån jorden.

Hon hjälper ivrigt till
att timra

vardagslivets stomme.

Hennes öde skall aldrig
och ingenstans skiljas från mitt.

Allt kommer ifrån jorden.

Detta välbekanta

som jag har burit med mig ifrån unga år,
och som jag älskar:

min hemtrakts hagar, ängar,

skogarna.

Allt kommer ifrån jorden.

Brödkanten,

klunken av brunsvatten,

och glädjen, klar, som himlen,

och dånet av en plötslig olycka.

Allt kommer ifrån jorden.

Meridianerna

av lidande

och skräck

som ständigt pressar samman hjärtat

löper också in genom min dörr.

Allt kommer ifrån jorden.

Med biets brummande,

och plöjning,

skörd och tröskning

skall jag inte evigt roa mig...

En gång skall jag själv bli jord.

Henne har jag såsom måttstock

i allting jag företar:

Såväl tankarna,

som orden

– Allting kommer ifrån jorden.

Allt.

Свольна*Балада*

У гады Вялікай Айчыннай вайны 2118 дзяцей з вёсак
Верхнядзвінскага раёна былі ўтоплены фашыстамі ў рэчцы
Свольна.

Між цёплых траў,
і лёгка і свавольна,
Рассунуўшы накаты берагоў,
Вілася
трапяткая рэчка Свольна
Блакітнай стужкай
у касе лугоў.
Стаяў над ёй,
зямнога шчасця поўны,
Ды раптам думка надышла сама:
– Чаму тут
у такі спякотны поўдзень
Ніводнае жывой душы няма?
Хіснула чараду лілеяў белых,
І глуха хваляй мовіла рака:
– Прыходзяць на рамонкавы мой бераг,
Нібыта да магільнага грудка.
Я пракляла той дзень,
калі фашысты
Кідалі ў вір бяздонны немаўлят,
Маліла сонца:
«Высушы дачыста
І не вяртай пасля вады назад!»
Але яно свяціла так спакойна,
А я глыбела ад дзіцячых слёз...
І з той пары

Svoljna*en ballad*

Under andra världskriget
 dränkte fascisterna 2118 barn från byarna
 i Verchnedvinsk-distriktet
 i floden Svoljna.

Genom det varma gräset,
lätt och självsvåldigt,
 trängde hon sig fram mellan stränderna,
 – slingrande och skimrande – floden Svoljna,
 som ett sidenband
i ängens fläta.

Jag vandrade intill den,
 fylld av jordisk glädje,
 då en plötslig tanke hejdade mig:
Hur kan det vara möjligt,
i så ljuvligt väder,
 att det inte finns en själ vid denna flod?

Då började en rad av näckrosor att gunga
 och floden viskade till mitt hjärta:
 "Man kommer till mina blommande stränder
 i sorg, som till en grav.

Jag har förbannat den dag
då fascisterna

dränkte barn i mig.
 Jag anropade solen:
Torka ut mig helt,
 och låt aldrig vattnet
återvända!

Men solen lyste lika lugnt som förr,

стаў ранай незагойнай
І лютай карай
мой гаротны лёс.
Я слухаў моўчкі,
курчыўся ў адчаі,
Нібы бяроза курчыцца ў агні...
Здалося –
з-пад вады яны крычалі,
Малілі
вочы дзіўнай чысціні...
А як жа мне цяпер,
рачулка Свольна?!
Іх вачаняты кожнай ноччу сню...
І зноў страшэнны вір мяне
павольна,
Але зацята
цягне ў глыбіню.

och jag blev djupare av barnens tårar...
Och från den stunden
blev jag som ett oläkt sår,
djupt beklagar jag
mitt grymma öde.”

Och jag lyssnade,
och kroknade av sorg,
som ett stycke björknäver i elden.
Det var som om
de skrek och grät, därnere under vattnet,
de små, av vilkas tårar floden blivit blå.

Hur skall det gå med mig nu,
kära Svoljna?!

Jag lyssnar natten lång till deras gråt,
och till de stilla vågorna
som viskar...
och lockar mig, dit ner.

Куля*Балада*

Калгасам ладзілі ёй хату –
Героя маці і ўдаве.
На шчасце лёс не быў багаты,
А тут адчула, што жыве.
Дом як званочак зграбны, новы
Вачамі шыб на свет глядзеў.
Жытло струхнелае – на дровы,
Нашто палохаць ім людзй?
І талака, нібы мурашнік,
Вянцы параскідала ўміг.
Старое пілаваць няцяжка,
Ды раптам скрыгат...
Гоман сціх.
Глядзела на пілу трывожна,
Стаў твар бялей ад палатна,
Калі мужчыны асцярожна
Вымалі кулю з бервяна.
Дзень абярнуўся цёмнай ноччу,
Зноў нібы ў пекле пабыла.
– Ён ля сцяны стаяў... Сыночак!
Яна тады цябе звяла...
Кавалак сплюшчаны металу
Ператрымала паўсяла.
А бабка ўсё ў людзей пытала:
– І як я побач з ёй жыла?

Kulan*en ballad*

Kolchosen ordnade en stuga:
Hon var änka, sonen dog i kriget.
Hennes liv var inte rikt på glädje,
men man kan inte sörja jämnt
Den nya stugan var en fröjd för ögat,
med fönsterrutor som skimrade blått..
Och på stående fot bestämde man
att göra ved av hennes gamla hus.
Arbetet gick med fart och fläng
och timret flög åt alla håll.
Att såga upp det gamla, det är lätt.
Men plötsligt gnisslade det till...
Larmet tystnade.

Hon tittade på sågen, skrämt
– ansiktet blev vitt som lärft,
när männen varsamt plockade fram
en kula ur plankan.
Dagen blev lika mörk som natten,
hon var tillbaks i helvetet.
– Han stod vid väggen... Lille son!
Vad jag har ropat efter dig...
En liten tillplattad metallbit
betraktas nu av halva byn.
Men modern upprepar, i tårar:
– Hur har jag kunnat leva intill den?..

Маміна хустка

Пахне яна асцярожнай вясною,
Талых снягоў развітальным разлівам,
Цёплай пупышкай,
лісцін навіною,
Шчэбетам птушак, бязладным, шчаслівым.
Пахне яна клапатлівай слякотай,
Песня пчалы,
сырадоем духмяным,
Спрэчкай спрадвечнаю бульбы з асотам
І мурагом,
што ў сяннік напіханы.
Пахне яна залатой павуцінкай,
Хрумсткай антонаўкай,
роснаю позняй,
Ржэўнікам шэрым,
счарнелым націннем,
Голасам выраю ў небе трывожным.
Пахне яна маладзенькім марозам,
Дранікам,
што на патэльні пяцэцца.
Пахне яна нечым родным і розным,
Як прытулюся – аж зойдзецца сэрца.
Мы вырастаем марудна і хутка...
Пахне маленствам маміна хустка.

Mammas huvudduk

Den doftar blyg och tidig vår,
livliga vårflödens smältande snö,
knoppars bittra smak,
en genomskinlig nyhet,
trädkronors skälvan, lyckligt kvitter.
Den doftar vaxkaka med honung,
binas brummande,
nymjölkad mjölk,
hö, och potatisens kamp mot tisteln,
och åskvädret
som upplöses i sommaren.
Den doftar spindelnet och sol,
ett saftigt äpple,
stubbåkerns dagg,
bleknad råg
och gyllne rönnbärsträd
och tranans oroliga röst mot himlen.
Den doftar av den första frosten,
av plättarna
som fräser i en panna.
Den doftar något hemvant, speciellt,
när man rör vid den
dras hjärtat samman.
Vi växer upp till träkmånsar och narrar...
men mammas huvudduk, den doftar barndom.

Мы сцэжкай дзён сваіх
Зайшлі ў жыццё далёка,
Але шукае слых,
Але пільнуе вока
Скрозь дождж,
імжу
і снег
Світалны дар вытокаў:
Маленства росны смех,
Адкрыцці першых крокаў.
Вунь хата ўскрай сяла
Раскрыла аканіцы,
І мама падышла
З вядзерцам да крыніцы.
Ты б кінуўся туды,
Каб сцішыцца ў паклоне,
Папіць жывой вады
З прасвечаных далоняў.
Ды тыя дні сплылі
За далягляд,
як востраў.
Спрадвеку на зямлі
Жыць і любіць няпроста.
На плечы цісне час,
Бязлітасны, трывожны.
Ён не шкадуе нас,
У ім згарае кожны.
Сцякае лісця медзь
У плынь настылых водаў...
І трэба зразумець,
Што гэта – назаўсёды.

En bra bit av vår levnads stig
ligger redan bakom oss,
men örat minns
och ögat bevarar
genom regn,

dimma

och snö

det förgångnas ljusa gåva:
Barndomens daggfriska skratt,
de första stegens upptäckter.
Därborta vid änden av byn
öppnade en stuga sina fönster,
och mamma kom gående
med ämbaren till källan.
Du skulle skyndat dit
för att buga dig för henne,
och dricka levande vatten
ur de genomskinliga handflatorna.
Men dessa dagar har flutit iväg
bortom horisonten,

som en ö.

Att leva och att älska i en evighet
på jorden, det är inte lätt.
Axlarna tyngs av tiden som är,
en kall och orolig tid.
Den släpper oss inte,
när den en gång tjudrat fast oss.
Kopparlöven glänser
över stillastående vatten.
Och man måste förstå
att detta är oåterkalleligt.

Вясло

Ты помніш? Ноччу чорнай,
Як месяц не свяціў,
Крадком – у дзедаў човен
І наўпрсткі ў ціш.
Нас туманы хавалі,
І вецер быў наш брат.
А човен неслі хвалі
Да берага, у сад.
Там яблык самы спелы,
Стаіўшы мройна дых,
Нібы Адам і Ева,
Дзялілі на дваіх.
Світання спеў празрысты,
Ты ў ім цвіла, жыла...
Мы прыплылі на прыстань,
Ды толькі без вясла.
А дзед злуе уранні:
– Бач, чэрці, не да сноў...
І у цяньку старанна
Вясло габлюе зноў...
Ты помніш? Ноччу чорнай
Іду я за сло...
У дзеда новы човен
І новае вясло.

Aran

Minns du? Natten var dimmig
men stigen kunde vi se.
Vi tog farfars eka – och for rakt ut
dit, där stillheten är.

Vassen dolde oss,
och vinden var som en bror.
Och vågorna skvalpade mot båten,
och förde oss till stranden, tillbaka in i trädgården.

En frukt föll till våra fötter,
som en mogen måne,
och vi, som Adam och Eva,
delade den rättvist mellan oss.

Gryningens rena eko,
där blomstrade du, och levde...
Vi drev in till stranden,
men det fattades en åra.

Men om morgonen blev farfar arg:
"Nu, djävlar, är det slut på drömmandet..."
Utan att sätta sig vid frukostbordet
går han genast ut och hyvlar till en ny åra...

Minns du?
I den mörka natten
går jag ut ur byn...
Och farfars eka är ny
och åran är ny.

Гусі апошнія,
стомленным клінам
Неба ўзаралі,
самотна крычаць...
Мне,
як заўжды,
у такую хвіліну
Хочацца разам з табой памаўчаць.
Хочацца тут –
у бары азалелым,
Дзе вымятаюць лісцё скразнякі,
сесці цішком
на пяньку абымшэлым
І прытуліцца – шчакой да шчакі.
Гусі крычаць,
бо прыйшло развітанне,
Дзець прадзецца кудзеля зімы.
Крыл калыханне, як наша дыханне,
Наша дыханне, як крыл калыханне...
Вырай праз вечнаць...
І ў выраі – мы.

De sista gässen
har plöjt himlen
med en uttröttad kil,
sorgset skriker de.

Jag vill,
som alltid,
i en sådan stund
tiga lite tillsammans med dig.

Här –
i den stelnade skogen
där korsdragen sopar undan löven
– skulle jag stillsamt vilja sätta mig
på den mossiga stubben
och luta mig – kind mot kind.

Gässen skriker,
avskedet har ju kommit,
någonstans spinns vinterns lin .
Vingarnas rörelser, som vår andning,
Vår andning, som vingarnas rörelser...
Flocken far genom evigheten...
Och i flocken – är vi.

Ірына Туровіч
Алесь Туровіч
Серж Мінскевіч
Зміцер Вішнёў

4 + 4 + 4

Irina Turovitj

Alesj Turovitj

Serzj Minskevitj

Zmitser Visjnjev

Ірына Туровіч
(экс-Івушка Паніна)
нарадзілася ў 1971
годзе ў Мінску.
Скончыла
філалагічных
факультэт БДУ і
аспірантуру Мінскага
лінгвістычнага
універсітэта. Апроч
літаратурнай і
журналісцкай
дзейнасці, даследуе
сучасную літаратуру,
мае шэраг навуковых
публікацый. Працуе ў
рэдакцыі часопіса
«Беларусь».

Irina Turovitj

(pseuddonym: Ivsjka Panina) f. 1971 i Minsk. Utbildad vid filologiska fakulteten vid BGU (Vitrysslands statliga universitet), doktorandutbildning vid Lingvistiska Universitetet i Minsk. Förutom sin litterära och journalistiska verksamhet sysslar hon med forskning inom samtida litteratur och har publicerat en rad vetenskapliga arbeten. Arbetar i redaktionen för tidskriften Belarus.

Што такое жыццё?
Дарэмны падарунак.
Што такое смерць?
Нішто з прэтэнзіяй на нешта.
Што такое Так і Не?
Адно і тое ж.
Што такое адзінота?
Вялацякучая псіхадэлія.
Што такое любоў да бліжняга?
Без'ядзерны сэкс.
Што такое Я?
Ай, лепей не пытайся!

Vad är livet?

En onödig, tillfällig gåva.

Vad är döden?

Ett ingenting, med pretantioner på att vara något.

Vad är Ja och Nej?

Samma sak.

Vad är ensamhet?

Trögflytande psykedeliskhet.

Vad är kärlek till nästan?

Kärnlös sex.

Vad är Jag?

Fråga bara inte!

З апаўядання

«Не мой дзённік, або Нататкі з нагоды позняга пераходнага узросту».

Уяві, што жыццё – лесвіца на неба, і ўбачыш, што пераважная большасць людзей падымаецца па ёй прыстойна, паважна, паступова рухаючыся наперад. Але ёсць і такія дзівакі, што скачуць па яе прыступках уверх-уніз, падміргваюць і хіхікаюць, калі ўдаецца раптам адолець вялікі пралёт і чакаць астатніх, а потым чамусьці спаўзаюць уніз, заміраюць, тужліва прысаджваюцца на дарозе, альбо заплюшчваюць вочы перад наступным крокам ці ідуць спіной наперад, ці дабягаюць, задыхаўшыся, да верхняга паверха і спрабуюць кінуцца з апошняй пляцоўкі.

Мне заўсёды хацелася быць з першымі. Быць правільнай, one-dimensional, square, straight... І будзь яно так, у мяне б не ўзнікала жадання саскочыць з прыступкаў гэтай праклятай лесвіцы і больш нікуды ніколі ніякім чынам не караскацца. Прынамсі, я яшчэ не губляю дзівацкай надзеі далучыцца да ліку благааслаўленай большасці. Таму кожны раз падымаюць, іду...

А яшчэ здаецца часам, што гэтую лесвіцу пабудавалі знарок для мяне. Бо нікога больш няма па дарозе. Нікога няма.

Хай-фай! А трохкі пазней высвятляецца, што такі настрой не толькі ў мяне, бо тэлефануе знаёмы мастак і мы ідзем у нейкія госці, бо грошай у абодвух кот наплакаў, а жэрці ўсё роўна хочацца; дзень праходзіць міма мяне, скардзіцца мастак, а міма мяне мінае цэлае жыццё, хочацца дадаць мне і ўзлезці на трынаццаты паверх і скокнуць уніз, але я маўчу, і мы ідзем далей, пералічваючы па пальцах усіх, да каго можна завітаць, хаця ніхто там і не чакае, і разважаем наконт нашага невызначанага наканавання, а потым узгадваем фільм, у якім паводле сюжэта трэба абрабаваць банк – і мы рабуем, і

Ur berättelsen

”Inte min dagbok, eller Anmärkningar angående den sena övergångsåldern”

Föreställ dig att livet är en trappa till himlen, och du skall få se att det stora flertalet tar sig uppför den anständigt, stegvis, och målinriktat rör sig framåt. Men det finns också sådana virrpannor som hoppar upp och ner för dess trappsteg, som blinkar och fnissar, efter att, som genom ett under, ha klarat av det stora lyftet och som väntar på de andra, men som sedan av någon anledning halkar ner, stannar upp, sorgset sätter sig ned mitt på vägen, eller sluter ögonen, innan de tar nästa steg, eller går baklänges, eller, efter att hastigt ha sprungit ända upp till översta våningen, försöker kasta sig ner från den sista trappavsatsen.

Jag har alltid velat vara med de först/nämnda/. Vara one-dimensional, square, straight... Och om det hade varit så, då hade jag aldrig fått lust att hoppa upp från trappstegen på dendär förbandade trappan och att aldrig mera kravla mig upp någonstans. Förresten, jag har ännu inte tappat hoppet om att förena mig med den välsignade majoriteten. Därför går jag uppför varje gång, jag går...

Dessutom förefaller det mig ibland som om man har byggt dendär trappan speciellt för mig. För det finns ingen annan längs vägen. Inte en enda.

Hi-fi! Kan ni fatta vilken känsla? /stämning// Och snart står det klart att det inte bara är hos mig, för en konstnär som jag är bekant med ringer och vi går på visit, till ett ställe dit ingen har bjudit oss. Vi är bägge så pankade att man kan gråta, men kaka vill man ju ändå; dagen går förbi mig, klagar konstnären. Mig går hela livet förbi, men jag klagar ändå inte. Allt är okey, men det skulle vara bättre att komma från trettonde våningen. och vi går vidare, och räknar på fingrarna upp alla dem som man skulle kunna titta in till och vi diskuterar vår dimmigt /töckniga och/ perspektivlösa framtid, men

зганяем трамвай, унікаючы ад праследавання – што за небанальная дзівацкая дзея! – а міліцыянты салютуюць чырвонымі сцяжкамі і кідаюць у паветра фуражкі, пакуль наш трамвай імчыць па коле і набірае хуткасць; я адчыняю акно і пачынаю выкідваць банкноты, і пасажыры спрабуюць выхапіць іх з гэтай папяровай віхуры, нібыта грошы вырашаюць усё і назаўсёды; між іншым, надышла нядзеля, што значыць – будзе шмат крыві і нявінных ахвяраў, і калі нас пакараюць на галоўнай плошчы горада, навокал збяруцца разявакі ды школьнікі, і скажу я ўсім людцам добрым: лэйдзіз энд джэнтэльмен, вясна прыйшла, хоць вы сцвярджалі, што нічога не будзе – дарэмна, будзе ўсім і яшчэ як па першае чысло, а па другое і пагатоў, эх – каб вы задавілісь вашай кавай, а ў Бразіліі, кажуць, яе неўраджаі, а значыць, тутэйшым зноў суджана дрынкаць чарнілы з гнілых яблыкаў і плакаць гаючымі слязамі, бо значыніліся дзверы ў парадыз, і няма аніякага парадызу наогул, і ў таго, хто трымае свет у сваёй руцэ, я больш не маю веры; бяры, дружачка, кубачак, пакуль даюць, за спагон не б'юць – б'юць проста так, пад уплывам салодкага стаднага інстынctu... авва ойча! пранясі міма той куфаль ды вылей у сцёк, бо не імчыць ужо наперад наш збанкруцеўшы трамвай, і дробны дожджык церушыць, і рэйкі скончыліся, і няма адсюль нам прыстойнага выйсця і нават непрыстойнага няма...

Споведзь

Нуль, сонейка маё, нуль і татальная ўраўнілаўка: снягі падаюць, дажджы крапаюць, асобіны рознаплямённыя жывуць ды расплоджаюцца – усяму свой час і свая чарга, і не можа быць іначай, і не трэба табе таго, праўда?

На размеркаванні роляў выпала мне не лепшая: змяя – мой татэм, мудрасць і шчырае каварства – мая каінава пячатка. Аднак не буду я душыцца сваімі ж кольцамі ці кусаць ад злосці ўласны хвост! І не буду поўзаць там, дзе магчыма трапіць людзям пад ногі – бо не паважаюць нас у гэтай гіпербарэйскай краіне, а толькі б'юць кіямі ды давяць рагацінамі. Не, ціхусенька

sedan minns vi en film, som handlar om att man måste råna en bank – och vi rånar en, och vi kapar en spårvagn och flyr från våra förföljare – vilken strålande och föga banal idé! – poliserna saluterar oss med röda flaggor, och kastar mössorna i vädret, medan vår spårvagn far runt i en cirkel, allt fortare. Jag öppnar fönstret och kastar ut sedlar, och passagerarna försöker fånga dem i denna virvelvind av papper, som om pengarna skulle kunna lösa alla deras problem en gång för alla. Det har blivit söndag, och det betyder att det kommer att bli mycket blod och många oskyldiga offer, och när man avrättar oss på stora torget i vår stad kommer där att samlas gapande åskådare och skolbarn, och jag skall tala till det ärliga folket och säga: Ladies and gentlemen, våren har kommit, och ni sa att det inget skulle bli – men där hade ni fel, det blir något, ni skulle bara veta! Alla får hårda straff, av ena eller andra slaget, naturligtvis. Måtte ni storkna av ert "kava" (även kaffe på polska och vitryska, samt ett ord för "barn" på tjyv- och skurkspråk. ö.a.), för kava på lithauiska – det är kaffe, och i Brasilien är det missväxt av denna dryck. Det betyder att folket åter är dömt att dricka bläck av ruttna äpplen och snyfta bittra tårar, för att portarna till paradiset har slagit igen framför näsan på oss. Och förresten finns det inget paradiset, och på honom som håller hela världen i sin hand tror jag inte längre: Mottag er kalk, sålänge som ni får den, man slår inte den som ber om det, man slår på måfå, och skyller på den ljuva gruppinstinkten... abba, fader! låt denna kalk gå mig förbi, och töm den i avloppet, för vår bankrutta spårvagn ilar inte längre fram, det duggreagnar och vi har ingen värdig utväg ur detta, inte ens en ovärdig...

і асцярожненька схавваюся ў высокай траве, падпільноўваючы мелкую дзічыну, нібыта няма мяне і ніколі не было, ды штогод буду скідваць старую скуру.

Нуль, дружачка, ачко – дваццаць адно, ці дальбог, акурат у яблычка! Памятаеш падзенне прамаці? Па іроніі лёсу, клічуць мяне тут Евай ды некаторыя яшчэ – Арыяднай. Я й спакусніца, і пуцяводная нітка ў лабірынце. У прыцемках улада мая! Да крыжыка твайго прытулюся неад’емным кружочкам: цырк і царква – аднаго кораня словы, а што ў іх агульнага? Вядома ж, я.

Нуль, сонейка маё, пачатак без канца: ноч, ню, на; а сама па-за ўсімі імёнамі – самота. Разгортваецца папірус, згортваецца папірус... Толькі таямніца і застаецца, бо як жыць без яе?

А я – змяя, усім стварэнням стварэнне і верны вартаўнік дрэваў у тваім садзе. Надышоў час пакаштаваць плод. Вока вылічвае спелыя яблыкі ў густым лісці. Але тое, шуканае, высока – варта прынесці драбіны. Чаго прагнеш: божай ласкі ці ведаў?

Пакутуеш перад выбарам, але я не падкажу! Павер змяі, не ведаю: нават калі хаваю ключы ад брамы, гэта яшчэ не значыць, што магу ўвайсці ў двор. Твой шлях – твой час. Хіба што благаславіць цябе магу, накрэсліць мапу, талісманам запаўзці ў тваю кішэнь, падсцёбваць пугай тваё ўяўленне ды віцца ў чаканні цябе. Незайздросная доля! Але ж ведаю, што раблю.

Скруціўшыся ў колка, падрэмваючы на зялёным узгорку, буду чакаць. У ціхім смутку і спакойнай радасці я змяя, іерогліф Логаса. Той, хто бяжыць ад мяне, напаткае мяне.

І таму мне добра.

Bikt

Nollan, kära du, nollan och den totala utjämningen: Snön faller, regnet droppar, individer av olika arter lever och förökar sig – åt var och en sin egen tid och egen plats, och annorlunda kan det inte vara, men du behöver inte detta – eller hur?

När rollerna fördelades fick jag inte den bästa precis: Ormen är mitt totem, vishet och uppriktig slughet är mitt kainsmärke. Men jag kan ju inte kväva mig själv med mina ringlar eller av ilska bita mig själv i svansen! Jag skall inte heller kräla där jag kan hamna under fötterna på människor – ty man högaktar oss inte i detta hyperbor-eiska land, man slår oss med påkar och kväver oss/ med hal-sjärn??/. Nej, stilla och försiktigt gömmer jag mig i det höga gräset, och lurar på smådjur, som om jag aldrig hade funnits till, och varje år skall jag kasta av mig mitt gamla skinn.

Nollan, lilla vän, poängen – tjugoettan, rätt så, rakt på äpplet!

Minns du anmoderns fall? Av ödets ironi är ett av mina namn här Eva, och ett annat – Ariadne, därför är jag både din fresterska, och den tråd du följer i labyrinten. I skymningen är makten min! Mot ditt kors trycker jag mig som en oundgänglig liten cirkel: cirkus och kyrka – det är ord med samma stam. Men vad är det som är gemensamt för dem? Rätt gissat – det är jag.

En nolla, kära du, en början utan slut: natt, nue, se där – bakom alla namn finns också enslighet och sorg och längtan.

Papyrusrullen rullar upp sig, och papyrusrullen rullar ihop sig...

Bara mysteriet blir kvar, för hur skulle vi kunna leva utan mysteriet?

Jag är ju ormen – alla kreaturs kreatur och den trogna väktaren av träden i din trädgård. Du har odlat trädet – nu har det blivit dags att lära känna frukten. Ögat skönjer mogna äpplen i det täta lövverket. Men detdär, okända, högt däruppe – skall man inte föra det till stegen? Nåden eller kunskapen? Du plågas inför valet, men jag skall inte hjälpa dig! Ärligt talat – lita på ormen – jag vet inte! Även om det är jag som bevarar nycklarna till porten betyder det inte att jag kan gå in där. Din väg är din tid. Välsigna dig kan jag, rita en karta, krypa ner i din ficka som en talisman, piska din fantasi med en

Блюз

Што вы ведаеце пра блюз? І якую часцінку вялікай праўды пра мяне? Пра адзін дзень адчаю і сто гадоў адзіноты, пра незапатрабаванае каханне і начное неба над Манрэалем?

Блюз – гэта калі святыя маршыруюць, а д’ябал заліваецца слязьмі. Гэта аповяд пра Усявышняга, які здраджвае Адама – і Адаму застаецца толькі дараваць яго ў адказ.

Блюз – гэта арол, рэшка і рабро манеткі, якая круціцца, завіснуўшы ў паветры, і наўрад ці ўпадзе долу. А калі ўпадзе – дык трэцім бокам.

Гэта раздарожжа, куды трэба прыйсці апоўначы. Думаеш, скруціць шыю чорнаму пеўню, як раюць падручнікі па чорнай магіі? Не, значна прасцей: дачакацца чорнага чалавека і прамяняць сваю душу на тры акорды і дванаццаць тактаў.

Тры таблеткі радасці пад язык, калі забываешся на смак сонца – і круціся, кола агляду, на чацвёртай хуткасці ў немаведама куды!

Блюз – гэта калі смерць гуляе ў паддаўкі і ты заключаеш мудрагелістую здзелку са сваім люстэрачным дваініком. Зачараваны ты – гэта я. І я – гэта ты. Хто ж з нас ёсць ісіціна, Понцій Пілат?!

Гэта гарачая кроў, свяшчэнная ўтрапёнасць, ураўненне ў танным гатэлі з двума чужынцамі і несцерпная лёккасць несцерпнага быцця.

Гэта Фенікс, што ўскрасае штодзень. І старыя сябры, якія прыходзяць у сутонні і маўкліва садзяцца на чырвоны плед у тваіх нагах. Ты выкрэсліваеш іх імёны са святцаў і даты сустрэч з календароў, нібыта дысанансы з рыфмаў, але – позна! Госці ўжо тут.

Гэта шалёная калыханка і добрыя анёлы, што гуляюць з гільятынай. Успамін пра тое, чаго не было, няма і не будзе.

Калі нечая ўседаруючая і непрыкаяная душа вандравала па падземцы, яна аднойчы сустрэла дуркаватага старычка і той

knutpiska och slingra mig i stoftet i väntan på dig. Ingen avundsvärd lott! Men jag vet vad jag gör.

Hoprullad till en liten ring, slumrande på den gröna kullen, skall jag vänta på din återkomst. I stilla sorg och lugn glädje är jag, ormen, Logos hieroglyf. Den som går bort från mig kommer förr eller senare tillbaka till mig.

Och jag har det bra.

Blues

Vad vet ni om blues? Och vilken bit av den stora sanningen om mig? Vad vet ni om en dag av förtvivlan och hundra år av ensamhet, om oönskad kärlek och om himlen över Montreal?

Blues – det är när helgonen marscherar, och djävulen snyftar. Det är historien om den Allsmäktige, som förråder Adam – och Adam svarar med att förlåta honom.

Det är myntets krona och klave som snurrar runt och blir hängande i luften, och knappast faller ner till jorden. Och om myntet skulle falla, blir det med en tredje sida upp.

Det är en korsväg som man måste komma till vid midnatt. Tror du att man måste vrida halsen av en svart tupp, såsom det står skrivet i läroböcker i magi? O nej, det är mycket enklare: Vänta tills det kommer en svart man, och sälj din själ för tre ackord och tolv takter.

Tre glädjetabletter under tungan, när du glömmer solens smak – och rulla du, misstankens hjul, med en fjärdedels hastighet mot ingenstans!

Blues, det är när döden spelar bräde (ryskt damspel, där segraren betraktar sig som förlorare, ö.a.) och du ingår ett listigt avtal med din dubbelgångare i spegeln. Du är jag. Jag är du. Vem av oss är sanningen, Pontius Pilatus?

Det är hett blod, helig därskap, likställdheten mellan två främlingar på ett billigt motell och det olidliga varats olidliga lätthet. Det är fågel Fenix som uppstår varje dag. Och gamla vänner –

паглядзіў яе па галоўцы. Душа раззлавалася. А потым ёй
сказалі, што то быў бог.

Усё наадворот – круціся, кола агляду!

На крыж, на вогнішча, на экран тэлевізара, на ранішні растрэл,
на край неба дарога мая. Дапамажы мне, госпадзі – і калі-
небудзь я дапамагу табе.

Госці сабраліся і ўладкаваліся ў крэслах, на канапе і папросту –
на дыване. Калі я пастаўлю кропку, павярнуся да іх цераз левае
плячо і мы памаўчым. Пачакаем на раздарожжы.

Бо што наша жыццё? Усяго толькі сенсацыі ва ўчарашніх
газетах. Тры акорды і дванаццаць тактаў.

objudna gäster – som kommer i skymningen och tyst slår sig ner på den röda pläden vid dina fötter. Du stryker deras namn ur kyrkokalendern och dagarna ni skulle mötas ur din anteckningsbok, såsom dissonanserna ur rytmerna, men – det är försent! gästerna är redan här.

Det är en vaggstång för dårar, det är goda änglar som leker med en giljotin. Det är minnet av det som inte finns, av det som aldrig har varit och aldrig skall bli.

En gång strövade en allt-förlåtande, osalig ande omkring i underjorden och stötte på en fånig gubbe som strök henne över huvudet. Hennes tankar blev onda. Och sedan sa man till henne att detta var gud.

Allt är tvärtom – snurra, misstankens hjul!

Till korset, till bålet, till teveskärmen, till avrättningen i gryningen, till himlens kant leder min väg. Hjälp mig, herre – så skall jag också hjälpa dig någon gång.

Gästerna har samlats och slagit sig ner i fåtöjljerna, i soffan och i all enkelhet på mattan. /här saknas en rad – oläsbar på min kopia. ö.a./ Vi väntar i vägkorsningen.

Vad är då vårt liv? Bara sensationerna i gårdagens tidningar. Tre ackord och tolv takter.

Алесь Туровіч

Нарадзіўся ў 1973 годзе.
Аўтар Белага, Чорнага,
Празрыстага аркушаў
паперы, а таксама
Хвіліны маўчання.
Мастацкія тэксты
друкаваліся ў
цэнтральным беларускім,
летувіскім, польскім
друку. Стоўп
літаратурнага руху
«Бум-Бам-Літ». Дырэктар
аддзела гуманітарных
праграм Інстытута
матэматыкі і кібернетыкі.
Кіраўнік студэнцкай
праграмы
«Усходнеславянскі
фальклор – новыя шляхі
даследавання». Сааўтар
шэрагу навуковых
распрацовак у галіне
іерархічнай матэматыкі.
Вывучае беларускі
народны верш. Аўтар
зборніка вершаў і прозы
«Корпус». Прымаў удзел
у аўдыёпраектах «Тазікі»
(ББЛ), «Паганства
старажытных славян»
(з гуртом «Князь
мышкін»). Лаўрэат прэміі
пазтычнага фестываля
Друскенінкай-98.

Фота Алы Амяльчэні

Alesj Turovitj,
född 1973. Författare till
«Ett Vitt, ett Svart och ett
Genomskinligt ark av pap-
per» och «Minuter av tyst-
nad». Hans litterära texter
har publicerats i
Vitryssland, Litauen och
Polen. Praktiserar den
konstnärliga stilen translo-
gism. Shaman inom den
litterära rörelsen «Bom-
Bam-Lit». Chef för den
humanistiska avdelningen
vid Institutet för matem-
atik och cybernetik.
Ledare för studentpro-
grammet «Öst-slavisk
folklore – nya vägar för
forskningen».
Medarbetare till en rad
vetenskapliga arbeten
inom den hierarkiska
matematikens område.
Studerar vitrysk folkpoesi
och trollformler. Författare
till en samlingsvolym av
dikter och prosa –
«Korpus». Deltog i audio-
projekten «Taziki» och
«Hedendomen hos de
forttida slaverna» (med
gruppen «Furst Mysjkin».)
Prisbelönad vid poesifes-
tivalen i Druskeninkaj-98.

Ён маўчаў і прыслухоўваўся,
Каб маўчаць надалей бясконца.
Яго маўчанне паглынала ўсе гукі,
Як цемра паглынае святло.
Кожны гук рабіўся
Бясконца далёкай зоркай.
Нарэшце, ён пазяхнуў, і
Нарадзіўся новы сусвет.
Той, хто яго пачуў, зноў стаў атамам...

Han teg och lyssnade,
För att också i fortsättningen oändligen tiga.
Hans tigande slukade alla ljud,
Såsom mörkret slukar ljus.
Varje ljud blev till
En oändligt fjärran liten stjärna.
Slutligen gäspade han, och
En ny värld föddes.
Den som hörde detta, blev åter en atom.

Бел-чорна-белы

Бел-чорна-белыя клавiшы раяля
Прозяцца на наш сцяг.
Ён будзе нагадаць сцяг
Самай дэмакратычнай краiны...
Возьмем нажнiчкі,
Каб у простакутнiку з'явілася неба.
Возьмем ракеты,
Каб у азонавай дзюрцы
З'явілася чорна-зоркава-чорнае неба.
Вакол кожнай зоркі
Трэба дамаляваць нажнiчкі з
Сярпа і молата.
Атрымаецца мноства вясёлых роджэраў.
У зорных войнах станем піратамі.
Будзем шукаць, пад гукі сiнтэзатараў,
Ворагаў.
Добра, што ў вакууме гук не перадаецца –
Значыць, можна смела рабiць
Вельмі моцнае гукавое суправаджэнне.
Вазьмі ключ, каб адкрыць дзверы
Ў iншасвет.
Кодавыя замкі нагадаюць
Моўныя коды.
Цяжка набiраць акорды на
Пiшучай машынцы, бо малаточкам цесна.
Але першаму можна пашанцаваць
Трапiць у мэту і пакiнуць свой след.
Калі на пошнiм паверсе
Прыкласцi вуха да прыступкаў,
Можна пачуць нашыя крокі.

Vitt-svart-vit

Vit-svart-de vita tangenterna på pianot

Ber om att få vara med på vår flagga.

Då kommer den att påminna om flaggan i det allra mest demokratiska landet.

Låt oss ta till en sax, så att himlen visar sig i rektangeln,

Låt oss ta till raketer, så att ett ozonhål visar sig och

Svart-stjärne-svart himmel.

I närheten av varje stjärna måste ritas till en sax av hammare och skära.

Det blir många pirat-flaggor, «jolla Rograr»

I stjärn-krigen blir vi pirater och

Vi skall under synthens ljud

Söka fienderna till vår civilisation

Och till vårt politiska system.

Det är bra att ljudet inte överförs i vakuum –

Det betyder att vi kan sätta på

En för tevetittarna mördande hög volym.

Tag nyckeln för att komma vidare till nästa värld,

Koderna till dörrlåsen är ju identiska med språkets koder.

Det är svårt att spela ett ackord på skrivmaskin –

Av alla små hammare finns bara en som träffar.

När vi på den översta våningen lägger örat till trappan

Kan vi få höra våra egna steg.

Танец

Дзеля тых, хто жывы, дзеля тых, хто памёр,
Дзеля тых, хто памірае, дзеля тых, хто нараджаецца,
Нельга не сказаць, нельга не маўчаць,
Нельга не спяваць, нельга не танчыць.
Калі маўчанне аглушае, калі стогнаў не чуваць,
Ніхто не скажа, што ён ніхто.
Тэатр на пляцоўцы, якая мае геаметрычныя
Параметры кропкі.
Добра быць добрым, гэта за кошт дрэнных.
Лёгка быць лёгкім, гэта – за кошт гравітацыі.
Цяжка быць цяжкім, гэта – за кошт левітацыі.

Dansen

För den som lever, för dem som är döda,
För dem som dör, och för dem som föds.
Det går inte att inte tala, det går inte att inte tiga.
Det går inte att inte sjunga, det går inte att inte dansa.
När tigandet bedövar, och stönet inte hörs
Är det ingen som säger att han ingen är...
Teater på en plattform som har
Punktens geometriska mått.
Det är gott att vara god – men det är på de dåligas bekostnad.
Det är lätt att vara lätt – på bekostnad av gravitationen.
Det är tungt att vara tung – på bekostnad av levitationen*

(* *Levitation* – är den kraft som gör att en magnet kan sväva över en annan magnet med motstående lika poler. Ordet betecknar också en magisk förmåga att höja sig över marken och sväva fritt i luften. Obs! endast det första slaget av levitation förkortas ibland «maglev» (= magnetisk 1.) ö.a.)

Серж Мінкевіч

Паэт, перакладчык з польскай мовы, бард, сцэнарыст. Нарадзіўся ў 1969 г. Скончыў у 1996 г. філалагічны факультэт Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1994 годзе выдаў кнігу паэзіі «Праз Галерэю». У 1998 годзе пераклаў пазму Адама Міцкевіча «Дзяды» на беларускую мову. Адзін з заснавальнікаў літаратурна-мастацкага руху «Бум-Бам-Літ». Распрацоўшчык творчага метаду транслагізм. Да пошняга часу зарабляў сабе на жыццё журналістыкай у сферы культуры.

Serzj Minskevitj

(Sergej Mytjko)

Poet, översättare från polska, vissångare och visdiktare, scenograf.

Föddes 12 februari 1969. Utexaminerades 1996 från Vitryska Statliga Universitetets filologiska institution. Publicerade 1994 diktsamlingen Praz Galerejo («Genom Galleriet»). Översatte 1998 Adam Mitskevitjs poem «Dzjady» till vitryska. En av grundarna av den litterära och konstnärliga rörelsen «Bom-Bam-Lit». Utarbetare av den kreativa metoden translogism. Tills nyligen tjänade han sitt livsuppehälle som journalist inom den kulturella sfären.

Клоця

Аднойчы дзеўчына зачাপілася зубамі за гзымс майго балкона.
Вецер яе туды-сюды верціць, а зубы яе глыбока ў бетон
увайшлі. Ледзьве выцягнуў.

– Клацільда, – сказала яна, – Можна Клоця. Зяхнула вось
вышэй паверхам.

– Нічога, з кім не здараецца.

– Іншая даўно б разьбілася. А я... Казала маці, пайдзі да
артадонта, выправі прыкус. Не пайшла... – яна магутна
задыхала, – Я гатова аддзячыць...

Ейныя вочы, як дзьве ўлонкі, пачалі ўцягваць маю выяву, а
потым мяне самога. Мае ногі адарваліся ад падлогі, я паляцеў
насустрэч ейнага роту.

– Не! – я пляснуўся на падлогу... – Ня можу прыняць вашай
падзякі... І ўвогуле, – закрычаў я, – маці трэба слухаць!!!

Klotja

En gång var det en flicka som bet sig fast i kanten på min balkong. Vinden vred henne hit och dit – men hennes tänder hade gått djupt in i betongen. Med svårighet drog jag loss henne.

– Klotilda, – sa hon – Men du får gärna säga Klotja. Jag gäspade i våningen här ovanför.

Det gör ingenting, sånt kan hända vem som helst.

Vem som helst skulle för längesen slagit ihjäl sig. Men jag... mamma sa att jag skulle gå till ortodontpeden och frätta till bettet. Men jag gick inte – hon suckade tungt –

Nu vill jag tacka er...

Hennes ögon började, som två kittlar, dra till sig min fantasi, och sedan också resten av mig. Mina fötter lösgjorde sig från golvet, jag flög mot hennes mun.

– Nej! – jag kastade mig ned på golvet – Jag kan inte ta emot er tacksamhet... Och förresten – skrek jag – måste man lyda mamma!

Помнік з гукавым афармленьнем

Абмакнуўшы мазгі ў ацэтон

Я пяю і сьпяваю пра...

/В. Булгакаў /

Я памятник воздвиг себе нерукотворный...

/А. Пушкін/

Там дзе шумны прашпект

Да пляцу прыходзіць

І тоўсты асфальт

Не разбураць

Люду тысячы пятак

Завяжу я свой погляд

На вузел марскі

І ногі шырэй растаўлю

Гэтак мушу стаяць

Пакуль... пакуль...

Чорт... што там далей...

Пакуль... мусіць ня здохну

Ці страўнік хрыбта не абдыме.

Гэтак маю стаяць

І буду раўці

Аб нечым... пра... пра...

Чорт... што там далей...

Аб нечым, мабыць, сьмешна-жалобным.

Вось люд той ня пятак

Узгадае калі-некалі

Што нехта... што хтосьці...

Чорт... што там далей...

Што нехта, здаецца, стаяў і хрыпеў

Як помнік

З гукавым афармленьнем.

Ett monument med ljudillustrationer

*Med hjärnan blöttagd i aceton
Stämmer jag upp, och sjunger jag om...
/V. Bulgakov/*

*Mitt monument är rest, men ej av människohänder
/A. Pusjkin/*

Där den bullriga avenyn
Mynnar ut på ett torg
Och den tjocka asfalten
Inte borras upp
Av tusentals människohälar
Fäster jag blicken
På en sjömansknop
Och ställer mig mer bredbent
Så skall jag stå
Ända tills...ända tills...
Fan vet vad som händer
Kanske ända tills jag kvävs
Och magen omsluter min ryggrad
Så skall jag stå
Och jag skall vråla
Om nåå – ååå – got...
Fan vet vad som händer
Om något sorg-lustigt
Det är inte möjligt att
Domdär människorna
På minsta vis kommer att minnas
Att någon, att en viss person
Stod och vrålade
Som ett monument
Med ljud –
Illustrationer

Зміцер Вішнёў

нарадзіўся ў 1973 годзе ў Дзэбрацэне. Студэнт факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў у газетах і часопісах «Оска», «Святязь», «Беларусь» і «Культура». Цяпер літаратурны кансультант Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Адзін з патрыярхаў творчага руху Бум-Бам-Літ.

Аўтар кніг і друкапісаў «Русалкі з планеты Блок» (1992), «Шпацырка сярод зорак» (1993), «Бочкавы краб» (1995), «Афрыканскія матывы» (1996), «Клёкатамус» (1996), «Штабкавы тамтам» (1998).

Перакладаўся на польскую, літоўскую, рускую, англійскую мовы. Актыўна працуе ў сінтэзе мастацтваў, так толькі ў 1998 годзе ажыццявіў два персанальных праекта:

Акцыя З.Вішнёва, галерэя сучаснага мастацтва «Шостая лінія», Менск, Беларусь; Выстава-акцыя «Тубыльскія відарысы», Вільня, Літва.

Zmitser Visnjov,

född 1973 i Debretsen.

Studier i journalistik vid Vitrysslands statliga universitet. Har medarbetat i tidskrifterna «Oska», «Svitjaz», «Belarus» och «Kultura».

Är nu litterär rådgivare för vitryska författarförbundet.

En av föregångsmännen inom den konstnärliga rörelsen «Bom-Bam-Lit». Författare till följande böcker och skrifter:

«Sjöjungfrurna från planeten Blok» (1992), «Promenad bland stjärnor» (1993), «Krabban i tunnan» (1995), «Afrikanska motiv» (1996), «Kljokatamus» (1996), «Randiga tamtam» (1998). Översatt till polska, litauiska, ryska och engelska. Arbetar aktivt med synteser av olika konstarter. Genomförde under 1998 två personliga projekt: Action Z. Visnjov, på konstgalleriet «Sjestaja Linija» i Minsk och en utställning och action i Litauen - «Tuzemski pejsazji».

вось боўтаюся на вяроўцы
на вас гляджу
дзіка вочы выталупіў
і язык высалапіў
сутаргава пальцы скурчыў
і целам падобны на зігзаг
на рымскую літару
боўтаюся жаўцею сінею буркацею
трупнымі плямамі пакрываюся
гнію разважаю аб смерці
аб матыльках і яшчyrках
мару аб смачным бiфштэксe
які не з'ем
і сам як бiфштэкс
і сам як параход Ленін
з трумам поўным
чыстага спірту
і вось вішу ў гарнітурчыку
чорным з матыльком
ніхто мяне не здымае
Лета 1997

här hänger jag i repet
och tittar på er
ögonen står ut
och tungan hänger ner
krampaktigt har jag vridit fingrarna
och min kropp är lik en zigzag
den romerska bosktaven S
jag hänger och slänger och gulnar
och blånar och grånar
likfläckar täcker mig
jag ruttnar och tänker på döden
på fjärilar och ödlor
jag drömmer om smaskig biff
som jag inte äter
och själv är jag som biff
och själv är jag som ångbåten Lenin
med tanken full
av ren sprit
och här hänger jag i min lilla svarta
kostym med fluga om halsen
ingen tar ner mig
Sommaren 1997

Саліце шмат не шкадуйце
дадавайце ўсцілайце ведайце
вашыя сасуды ператворацца
ў крыштальныя правады вашыя
мазгі зафіксуюць белую
прыгажосць сэрца пакрыецца
каростай скрозь якую вырвеца
слабы крык саліце шмат
нарошчвайце белыя
горы белыя піраміды
Ваш страўнік
застыне помнікам старажытнасці
будучыя будуючыя нашчадкі
ўсвядомяць прывабнасць Салёныя
гуркі і грыбы мякка плаваюць
(па) у талерцы тут
хаваецца расплаўленае дзіва
Яно чакае момант уліцца
ў вашыя змярцвелыя артэрыі
і пахрустваючы зледзянелымі
пазванкамі вы пачуеце
музыку аб якой і не мроілі
03.01.96

salta mycket och var inte snåla
tillsätt beströ och ni skall veta
att era kärl förvandlas
till kristall-kablar och era
hjärnor fixerar den vita
skönheten och hjärtat täcks
av ett skal genom vilket det tränger sig fram
ett svagt skrik Salta mycket
sätt igång ligg i bygg vita
berg och vita pyramider
Er mage
stelnar till ett minnesmärke över forna tider
kommande efterkommande
kommer att erkänna det underbara Insaltade
gurkor och svampar flyter mjukt
i tallriken här
döljer sig ett nedsmält under
Det inväntar den stund då det kan flyta in
i era livlösa artärer
och när ni knastrar lite grann med era alltmer stela
kotor skall ni få höra
en musik som ni aldrig tidigare drömt om.
3/1 -96

4 + 4 + 4

Агнета Плеель	8	Agneta Pleijel
Силла Науман	24	Cilla Naumann
Кенэт Клемэц	42	Kennet Klemets
Крыстафер Леандоэр	54	Kristoffer Leandroer
Ніна Мацяш	70	Nina Matsjasj
Рыгор Барадулін	88	Rigor Baradulin
Алесь Разанаў	106	Ales Razanau
Сяргей Законнікаў	122	Sergej Zakonnikov
Ірына Туравіч	142	Irina Turovitj
Алесь Туравіч	156	Alesj Turovitj
Серж Мінскевіч	164	Serzj Minskevitj
Зміцер Вішнёў	170	Zmitser Visjniov

4 + 4 + 4

Шведска-беларускі літаратурны зборнік.

Выданне Шведскага Інстытута.

Internet: <http://poetry.nsys.by>

Пры афармленні зборніка выкарыстаны ідэі Крыстафера Леандоэра, Валерыя Лабко і Сяргея Макаёнка.

Падрыхтоўка макета – Ірына Лабко.

Мінск, 1999.

Па тэхнічных прычынах тэксты аўтараў аб'яднання «Бум-Бам-Літ» падаюцца ў скарачаным варыянце. Прыносім свае прабачэнні.

Svenskt-Vitryskt kulturmöte